

Diskusjonsnotat

Nr. 2010–11

Tilleggsutredning om landbrukets rolle i lokal og regional utvikling

Lars Ragnar Solberg

© Forfatterne.

Notater i denne serien er ment for å stimulere diskusjon. Forfatterne tar gjerne i mot synspunkter på innholdet. Tolkninger og konklusjoner i dette notatet står for forfatterens regning.

Kopier av dette diskusjonsnotatet er tilgjengelig på
<http://www.nilf.no/Publikasjoner/DP/Bm/2010/DP-2010-11.pdf>.

Innhold

1	GEOGRAFISK FORDELING AV LANDBRUKSSTØTTE	1
1.1	Innledning og formål	1
1.2	Hvilke virkemidler retter seg spesifikt mot distriktshensyn?	1
1.3	Fordeling av budsjettstøtte på sentrum- og periferiområder	8
1.4	Skjermingsstøtte	17
2	SYSSELSETTING, BOSETTING, HUSHOLDNINGSINNTEKTER OG VERDISKAPNING	23
2.1	Innledning, formål og materiale	23
2.2	Fordelingen av jordbruksbedrifter og jordbruksareal i 2009 og over tid	23
2.3	Fordelingen av sysselsettingen, arbeidsforbruket, bosetting og inntekter i 2009 og over tid	28
2.4	Betydning av jordbruket for verdiskapning i Hordaland, Sogn og Fjordane, Sør- og Nord-Trøndelag og Agder	49

1 Geografisk fordeling av landbruksstøtte

1.1 Innledning og formål

Meldingen til Stortinget om landbruks- og matpolitikken skal inneholde en redegjørelse for og drøfting av landbruks- og matpolitikkenes distriktspolitiske betydning. Dette notatet er et bidrag i dette arbeidet fra Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF) og med god hjelp fra Statistisk sentralbyrå (SSB) på oppdrag fra Landbruks- og matdepartementet (LMD).

Kapittel 1 tar for seg distriktsdimensjonen i dagens landbrukspolitikk. Det er spesielt hvilke virkemidler som retter seg mot distriktshensyn og hvordan disse fordeler seg på sentrums- og periferiområder som undersøkes. Det blir benyttet ulike fordelinger, men det er spesielt BA-sentralitet som går igjen som den viktigste fordelingen. BA-sentralitet fordeler alle landets kommuner inn i soner etter hvilket området kommunene befinner seg i og hvor stor befolkning kommunene har. Landbruksstøtte deles i to hovedgrupper: Tilskudd og skjermingsstøtte. Tilskuddene er igjen delt i ulike undergrupper som produksjonstilskudd og pristilskudd. Skjermingsstøtten er definert som forskjellen mellom innenlandsk produsentpris og en referansepris multiplisert med produsert mengde.¹

Datagrunnlaget for dette kapitlet er i stor grad hentet fra SSB, NILF, SLF og OECD. Tallene blir presentert som nominelle størrelser gjennom hele notatet.

1.2 Hvilke virkemidler retter seg spesifikt mot distriktshensyn?

Innledning

Hvilke virkemidler som gir prioritet til utvalgte geografiske områder med sikte på å sikre landbrukets bidrag til sysselsetting og bosetting i distriktene er tidligere behandlet blant annet i NILF-rapport 2002–10 og nedenfor oppsummeres noen momenter fra den rapporten, og vi gir en oppdatering ut fra de endringer som senere har vært i virkemiddelbruk. Hovedbildet er at de fleste av virkemidlene er de samme og benyttes på omtrent samme måte i dag som i 2002 selv om mange forskriftene er noe omarbeidet og formålene er angitt for flere ordninger.

Definisjon

Rapporten fra 2002 har en definisjon av distriktspolitikk (avsnitt 3.2): En ekstrainsats mot de delene av landet som må ha særlig oppmerksomhet i forhold til den generelle vekst- og velstandsutviklingen. I tillegg nevner rapporten at formålet med et virkemiddel og effekten av et virkemiddel er to andre kriterier for å definere en distriktspolitisk komponent.

I rapporten (kapittel 6) ble virkemidlene delt inn i 4 grupper som vi også vil bruke nå:

- 1) Virkemidler der distriktshensyn er eneste formål
- 2) Virkemidler der distriktshensyn er ett av flere formål

¹ <http://www.regjeringen.no/nb/dep/fin/dok/regpubl/stmeld/20032004/Stmeld-nr-1-2003-2004-/5/2/4.html?id=403228>

- 3) Virkemidler der distriktshensyn ikke er nevnt som formål, men som likevel kan ha distriktsmessig effekt.
- 4) Andre landbrukspolitiske tiltak

Å drøfte hvilke virkemidler som har spesifikk distriktsinnretning er en krevende øvelse der det er flere måter å tenke på. Gruppe 1 ovenfor er enklest å peke ut, og distriktstilskuddene har opplagt en spesifikk distriktsinnretning. Fra gruppe 2 vil mange også telle med alle virkemidlene fullt ut, men det blir en form for dobbeltregning om de samme kronene regnes inn for alle formålene som måtte være nevnt. Å forsøke seg på en prosentvis fordeling av de enkelte virkemidlene etter i hvor stor grad de tjener de ulike formålene som er nevnt (for eksempel distrikt, struktur og produksjon), vil bli en svært skjønnsmessig og vanskelig øvelse.

Enda vanskeligere og mer skjønnsmessig blir det for de to siste gruppene. Virkemidler som er like over hele landet kan en definere til ikke å ha en distriktspolitisk komponent. Et viktig poeng er at mange jordbruksproduksjoner har et regionalt mønster. Det betyr at støtte til bestemte produksjoner, for eksempel grovforbasert husdyrhold, kan dominere i distrikter en ønsker å stimulere, og vil ha distriktseffekt av den grunn. Så lenge et virkemiddel er like tilgjengelig over hele landet blir det en vurderingssak i hvilken grad det bør regnes inn som et spesifikt distriktsvirkemiddel. Ut fra effektdefinisjonen kan en si at distriktene i praksis har mest nytte av slike virkemidler. En kan også spørre hvorfor en produksjon har den regionale fordelingen en finner. Ville produksjonsfordelingen vært den samme også uten virkemidlet? Det spørsmålet lar seg vanskelig besvare. Lettere enn å si noe om relative andeler av produksjon med og uten et virkemiddel, kan det være å anta at det totale omfanget av en produksjon vil avhenge av hvor gunstige vilkår produksjonen får. Det er slike vurderinger som medfører at virkemidler i gruppe 3 og 4 gjerne tas med i en opplisting av distriktspolitiske virkemidler. I denne oppgaven var spørsmålet om de «spesifikke» distriktsvirkemidlene. Gruppe 3 og 4 vil det være drøyt å kalle mer enn «generelle» distriktsvirkemidler. Alle tilskudd over jordbruksavtalen som ikke er regnet med i gruppe 1 eller 2, er tatt med i gruppe 3. Gruppe 4 er tiltak som ikke gir direkte utbetalinger over jordbruksavtalen. Selv om det har vært justeringer i slike ordninger er de i hovedsak de samme som i 2002: Bo- og driveplikt, jordlov, dyrevernlov og tekniske og hygieniske krav.

Landbrukspolitiske virkemidler

I Totalkalkylen er det en tabell over tilskudd som gir inntektsvirkning for jordbruket,² tabell 1.1 inneholder de samme tilskuddene med inntektsførte beløp i 2010. Vi skal gjøre en vurdering av i hvilken grad tilskuddene retter seg mot distriktshensyn.

² Tabell 8.2 i 2010-utgaven av Totalkalkylen for jordbruket (BFJ, 2010), her er bare inntektsføringen for 2010 tatt med

Tabell 1.1 Gruppering av landbrukspolitiske virkemidler

Budsj.post	Tilskuddsordning	Inntekts- føring i totalalky- len for 2010	Dist- riktspoli- tisk gruppe	Merknad
1143.73	Erst. ved tiltak mot dyre-/pl.sykdom.	44,2	3	Mange ulike ordninger. Formål spesifisert av SLF, se fotnote 4
1150.50.11	Utbetalinger fra Landbr. utv.fond	482,2	2	
1150.50.12	Utbetalinger fra Landbrukets skadefond	32,0	3	
1150.70.11	Avsetningstiltak	18,9	3	
1150.70.12	Tilskott råvareprisordning	249,1	3	
1150.70.13	Eksportrestitusjon	1,6	3	
1150.73.11	Tilskudd til norsk ull	142,0	3	
1150.73.13	Pristilsk. på melk og melkeprod.	556,8	1 (3)	Gruppe 3 kan være grunntilskuddet til all geitmelk (ca. 64 mill. kr), men geitproduksjon er konsentrert til distr. Gruppe 3 kan være grunntilskudd til sau- og geitkjøtt (ca. 88 mill. kr.), men dette er samtidig mest lokalisert i perifere distrikter.
1150.73.15	Pristilskudd kjøtt	655,7	1 (3)	
1150.73.16	Distriktstilskudd, egg	8,5	1	
1150.73.17	Distr. og kv.t. frukt, bær, gr.s. og potet	61,3	1	
1150.73.18	Frakttilskudd	246,2	2	
1150.73.19	Prisnedskrivning korn	407,7	3	
1150.74.11	Driftstilskudd melkeproduksjon	1 094,0	1/2	
				Gruppe 2 er en hoveddel som er lik for alle produsenter, men det er en distriktskomponent på ca 13 % fordi satsen varierer fra 88 000 til 99 000 kroner per bedrift.

Tabell 1.1 forts. Gruppering av landbrukspolitiske virkemidler

Budsj.post	Tilskuddsordning	2010	Dist- riktspoli- tisk gruppe	Merknad
1150.74.14	Produksjonstilskudd husdyr	2 182,2	(1)/3	Gruppe 1 er en liten del på ca. 6 mill. kr. der tilskudd til avlsgris og verpehøner er høyere for de første dyrene i Nord-Norge. Gris på Jæren får litt lavere tilskudd fra 2011.
1150.74.16	Beitetilskudd	616,0	3	
1150.74.17	Areal- og kulturlandskapstilskudd	3 099,4	2/3	Gruppe 3 er bl.a. kultur- landskapsdelen av tilskuddet på 1 770 mill. kr som er likt for alt areal. Også en del av arealtilskuddet til andre produksjoner enn grovfôr er likt for alt areal: Korn 62 %: 293 av 475 mill. kr. Potet 54 %: 7 av 13 mill. kr. Grønnsaker 95 %: 1 av 13 m Frukt og bær 70 % 19 av 27
1150.74.19	Regionale miljøprogram	413,1	2	
1150.74.20	Tilskudd til økologisk landbruk	116,2	2/3	Økologisk husdyrtilskudd er differensiert etter distrikt Utprøving av miljøtiltak i utvalgte fylker. Nytt i 2009.
1150.74.22	Tilsk. miljøv. spred. husdyrgjødsel	11,9	3	
1150.77.11	Tilskudd til dyreavl mv.	74,0	2	Lik pris over hele landet Virker likt over hele landet Virker likt over hele landet Virker likt over hele landet Virker likt over hele landet Virker likt over hele landet Virker likt over hele landet Virker likt over hele landet Virker likt over hele landet Virker likt over hele landet
1150.77.12	Tilsk. til frøavl mm.	3,5	3	
1150.77.13	Tilsk. til forsøksringer og forsk.	0,7	3	
1150.77.15	Tilsk. til kvalitets og salgsm. tiltak	5,7	3	
1150.77.17	Tilskudd til fruktlager	9,0	3	
1150.77.18	Oppkjøp av melkekvoter	-1,8	3	
1150.78.11	Refusjon avløserutg. Ferie/fritid	1 123,0	3	
1150.78.12	Refusjon avl.utg. ved sykdom	180,0	3	
1150.78.13	Medlemsavgift til folketrygda	130,8	3	
1150.78.14	Tilsk. til sykepengeordn. i landbr.	88,0	3	
1150.78.15	Andre velferdstiltak	60,0	3	
1150.78.16	Tidligpensjonsordning	104,0	3	
1427.73	Erstatning rovdyrskader 1)	77,3	3	
1725	Avl.tilsk. rep. og HV-øvelse 2)	1,0	3	
Sum		12 294,2		

Det er regionale elementer i erstatningssatsene ved tiltak mot dyre og plantesykdommer ved at ulike verdi på dyr som følge av ulike distriktstilskudd gjenspeiles. Tendensen i formål og utforming av disse ordningene er i retning forenkling og overgang til mindre differensiering for blant annet regionale forskjeller. Distriktsdimensjonen er ikke omtalt i formålet for ordningen som lyder slik: «Formålet med ordningene i denne forskriften er å bidra til bekjempelsen av planteskadegjørere og dyresykdommer, bidra til trygg mat og gi økonomisk erstatning for å redusere belastningen ved ulike bekjempelsestiltak.» Det samme gjelder utbetalinger fra skadefondet for landbruksproduksjon. Reglene for avlingsskade er under gjennomgang, og det legges opp til nasjonale satser der distriktsdimensjonen i ordningen trolig blir vanskelig å få øye på.

I formålet for «Forskrift om midler til bygdeutvikling - tildeling på fylkesnivå ved fylkesmannen» oppgis en rekke formål. Ett av disse er «tiltak som gir lønnsom sysselsetting i distrikter med særlige sysselsettingsvansker eller svakt utbygget næringsgrunnlag». I NILF-rapport 2009–4 diskuteres distriktseffekten av BU-ordningen, og konklusjonen er at dette i beste fall bare indirekte er et distriktpolitisk virkemiddel. Først og fremst er det et virkemiddel for å sikre tilfredsstillende investeringsnivå i landbruksbasert verdiskapning.

Avsetningstiltak, tilskudd til råvareprisordning og eksportrestitusjon er vanligvis ikke regnet å være virkemidler som retter seg mot distriktshensyn. Tiltaket retter seg mot produkter uavhengig av hvor de er produsert.

For produksjonstilskuddordningene fra og med 1150.73.13 pristilskudd melk til og med 1150.74.22 henvises til merknadene i siste kolonne i tabellen ovenfor og til formålsbeskrivelsene nedenfor. Formålene kan sammenlignes med vedlegg 2 i NILF-rapport 2002-10. Kilde for formålsformuleringene om produksjonstilskuddsordningene nedenfor er SLFs nettside.³

SLF-rapport 10/2008 «Kartlegging av jordbruksavtalens virkemidler i forhold til matpolitiske mål» har et vedlegg 1 med en gjennomgang av formål for de ulike ordningene etter budsjettpostnummer slik vi har gjort i oversikten ovenfor, men uten at de der legger vekt på distriktsdimensjonen. Vedlegget i SLF-rapporten gir likevel en god oversikt over hovedformålet til de ulike budsjettpostene i jordbruksavtalen.⁴

Formål omtalt i dagens forskrifter, jf. vedlegg 2 i NILF-rapport 2002-10

Formålet med arealtilskuddet er fortsatt blant annet «aktivt jordbruk over hele landet» og å «jevne ut inntekter mellom ulike produksjoner, bruksstørrelser og *distrikter* innenfor planteproduksjon og husdyrproduksjon basert på grovfôr.»

I formålet med kulturlandskapstilskuddet (som er skilt ut som egen ordning etter 2002) er distrikt ikke nevnt.

Formålet med driftstilskudd til melkeproduksjon er å styrke økonomien i melkeproduksjonen og jevne ut forskjeller i lønnsomhet mellom foretak av ulike størrelse og *geografisk lokalisering*. Tilskuddet blir beregnet som en sats pr. foretak pr. år, og hvor satsene er differensiert geografisk, samt mellom ku- og geitemelkproduksjon.

Formålet med tilskudd til grønt- og potetproduksjon er å bedre inntekten for produsentene innen grøntsektoren og sikre *en geografisk spredd produksjon*. Tilskuddet skal stimulere til kvalitetsproduksjon og ordnede omsetningsforhold. Tilskuddet blir bereg-

³ 27/8-09:

<https://www.slf.dep.no/no/N%C3%A6rmere+om+de+enkelte+tilskuddsordningene.10304.cms>

⁴<http://www.slf.dep.no/iKnowBase/Content/9196/RAPPORT%2010%202008%20MATPOLITISKE%20M%C3%85L%20-%20OFFENTLIG.PDF>

net på grunnlag av antall kg vare levert til godkjent omsetningsledd, og hvor satsene er differensiert mellom grupper av produkter og distrikt.

Formålet med driftstilskudd til spesialisert kjøttfeproduksjon er å stimulere storfe-kjøttproduksjonen og styrke økonomien i spesialisert kjøttfeproduksjon. Tilskuddet blir beregnet på grunnlag av antall ammekyr. Distriktsformål er ikke nevnt.

Formålet med tilskudd til husdyr er å medvirke til å styrke og jevne ut inntektene mellom ulike produksjoner og bruksstørrelser i husdyrholdet. Tilskuddet blir beregnet på grunnlag av antall dyr, og hvor satsene er differensiert etter dyreslag og antall dyr. Det er bare for fjørfe og gris at det er differensiering etter distrikt.

Formålet med tilskudd til dyr på beite er å pleie kulturlandskapet gjennom å få mange dyr ut på beite, samt å få en bedre utnytting av utmarksbeiteressursene. Det kan gis tilskudd til dyr på både innmark- og utmarksbeite. Distriktsformål er ikke nevnt, men kravet til beitetid er differensiert.

Formålet med tilskudd til bevaringsverdige storferaser er å støtte husdyrhold med dyr av storferaser som er definert som bevaringsverdige. Tilskuddet blir beregnet på grunnlag av kyr eller okser av bevaringsverdige storferaser. Distriktsformål er ikke nevnt.

Formålet med tilskudd til økologisk landbruk er å stimulere til at en større del av landbruksproduksjonen i landet skjer i form av økologisk produksjon.

Omleggingstilskudd blir beregnet på grunnlag av antall dekar innmark under omlegging til økologisk landbruk. Arealtilskudd blir beregnet på grunnlag av antall dekar innmark som drives økologisk, og hvor satsene er differensiert mellom vekster. Husdyrtilskudd blir beregnet på grunnlag av antall dyr når det drives økologisk husdyrproduksjon, satsene er differensiert mellom dyreslag og *distrikt*.

Formålet med tilskudd til avløsning ved ferie og fritid er å legge til rette for at husdyrbrukere skal kunne ta ferie, få ordna fritid og hjelp til avlastning i onneperioder gjennom å medvirke til finansiering av innleie av arbeidskraft. Tilskuddet blir beregnet på grunnlag av antall dyr, og hvor satsene er differensiert mellom dyreslag. Tilskuddet blir avgrenset oppad ved et maksimalbeløp per år. For enkeltpersonforetak kreves dokumentasjon av utgifter til avløsning. Distriktsformål er ikke nevnt. Alle velferdsordningene ble sist vurdert til å ha distriktpolitisk virkning uten at det er en del av formålet. Dette har ikke endret seg siden 2010.

Formålet med tilskudd til frøavl er å «fremme dyrking og frøforsyning av engvekster med klimatilpassede sorter». Det ligger ikke distriktshensyn i dette.

Tilskudd 1150.77

Tilskudd til dyreavl mm. omfatter tre delordninger; tilskudd til avlsorganisasjoner, tilskudd veterinærreiser og tilskudd til utjevning av seminkostnader. Distriktsformål er ikke nevnt, men det ligger elementer av kostnadsutjevning i ordningene som kommer distriktsjordbruket til gode.

Konklusjon

Gjennomgangen viser at virkemidlene i hovedsak er de samme som i 2001, men at distriktsprofilen er svakt skjerpet og at inndelingen etter distriktpolitiske grupper blir som i tabell 1.2 for de to årene.

Tabell 1.2 Fordeling av budsjettmidler etter distriktspolitiske grupper. Summer fra Totalkalkylen for 2010

	2001		2010	
	Mill. kroner	Prosentandel	Mill. kroner	Prosentandel
Gruppe 1	994	8 %	1 431	12 %
Gruppe 2 delsum 1	1 539	13 %	1 572	13 %
Gruppe 2 delsum 2	904	7 %	895	7 %
Gruppe 3	8 782	72 %	8 397	68 %
Sum	12 220	100 %	12 294	100 %

Det er fordelingen mellom grupper vi finner mest interessant i denne oppstillingen. Om vi regner gruppe 1 og gruppe 2 første delsum som virkemidler med spesifikk distriktpolitisk effekt finner vi at disse har økt andelen fra drøyt 20 prosent til om lag 25 prosent av totalen. Vi nevner at totalen i mill. kroner for 2010 har økt litt mer enn det tabellen angir i mill. kroner, fordi beregningen denne gang er gjort på virkemidler som gir bønder inntektseffekt, dvs. inntektsføres i Totalkalkylen, mens beregningen sist ble gjort ut fra totalsummene i statsbudsjettet. Summen statsbudsjettet angir for 2010 er 12 875 mill. kroner som sum over jordbruksavtalen. Oppsettet i tabell 1.3 er mest direkte sammenlignbart med tabell 6.4 i NILF-rapport 2002-10.

Tabell 1.3 Fordeling av budsjettmidler etter distriktspolitiske grupper. Statsbudsjettets summer på jordbruksavtalen

	2002		2010	
	Mill. kroner	Prosentandel	Mill. kroner	Prosentandel
Gruppe 1	994	8 %	1 431	11 %
Gruppe 2 delsum 1	1 539	13 %	1 595	12 %
Gruppe 2 delsum 2	904	7 %	895	7 %
Gruppe 3	8 782	72 %	8 954	70 %
Sum	12 220	100 %	12 875	100 %

Virkemidler med spesifikke distriktshensyn har økt sin andel med et par prosentpoeng fra 21 til 23 prosent av total virkemiddelbruk over jordbruksavtalens budsjett. Når det gjelder fordelingen mellom virkemidler i gruppe 2 andre delsum og gruppe 3 kan den også diskuteres. Driftstilskudd melkeproduksjon har nå en formålsparagraf som nevner distrikt. Beløpet som alle melkeprodusenter får (om de søker) er uansett plassert i gruppe 3 som sist, fordi formålspresiseringen ikke har endret den reelle distriktseffekten av virkemidlet. En siste diskusjon som kan være viktig, er vurderingen av LUF-midlene. I vår oppsummering er alt plassert i gruppe 2 delsum 2. En grundigere gjennomgang av de enkelte formålene som nyter godt av disse midlene, ville nok avdekket en noe mer nyansert gruppering både i 2002 og i 2010, men vi holder fast ved at lite av disse midlene bør regnes å ha spesifikke distriktshensyn.

1.3 Fordeling av budsjettstøtte på sentrum- og periferiområder

Tabell 1.4 er basert på Hegrenes et al. (2002, tabell 7.7)⁵ og viser oversikt over en del tilskudd til jordbruket i 1999. I tabellen er tilskuddene fordelt på soner for distriktspolitisk prioritet. Sone A har den høyeste distriktspolitiske prioriteten og sone E har den laveste distriktspolitiske prioriteten. Den første raden viser fordelingen av noen av produksjonstilskuddene som Statens landbruksforvaltning har distribusjonsansvar for. Dette er en samlepost som blant annet inneholder areal- og kulturlandskapstilskudd, tilskudd til husdyr, tilskudd til dyr på utmarksbeite og en del andre ordninger med mindre beløp. Videre følger det en del pristilskudd for melk og kjøtt, velferdsordninger (tilskudd til avløser, ferie og fritid m.m.) og markedsordning for korn.

De største tilskuddspostene er selvfølgelig samleposten tilskudd til SLF, men driftstilskudd til melkeproduksjon og velferdsordninger er også på over 1 mrd. kr hver. Til sammen summerer tilskuddene i tabellen seg opp til 10,5 mrd. kr og utgjør de viktigste og største tilskuddene til jordbruket i 1999. Det er sone C og sone E som mottok mest tilskudd i 1999 med hhv. 3,2 og 3,3 mrd. kr, mens sone A fikk minst med 197 mill. kr.

Tabell 1.4 Fordeling av tilskudd til jordbruket i 1999 etter distriktspolitisk prioritet. Tusen kr

DPP	A	B	C	D	E	Totalt
Tilskudd via SLF	88 869	1 445 688	1 709 324	455 519	1 731 987	5 431 387
Tilskudd via SLF, %	2 %	27 %	31 %	8 %	32 %	100 %
Distriktstilskudd, melk	39 600	209 215	123 572	35 731	38 482	446 600
Distriktstilskudd, melk, %	9 %	47 %	28 %	8 %	9 %	100 %
Driftstilskudd, melk	18 944	397 320	452 772	125 338	334 602	1 328 976
Driftstilskudd, melk, %	1 %	30 %	34 %	9 %	25 %	100 %
Grunntilskudd, melk	1 769	35 459	37 074	10 986	37 412	122 700
Grunntilskudd, melk, %	1 %	29 %	30 %	9 %	30	100 %
Tilskudd, ull	3 681	49 661	59 713	12 724	40 358	166 136
Tilskudd, ull, %	2 %	30 %	36 %	8 %	24 %	100 %
Distriktstilskudd, kjøtt	19 959	250 385	147 906	35 589	56 238	510 077
Distriktstilskudd, kjøtt, %	4 %	49 %	29 %	7 %	11 %	100 %
Grunntilskudd, sauekjøtt	2 489	33 577	40 374	8 603	27 287	112 330
Grunntilskudd, sauekjøtt, %	2 %	30 %	36 %	8 %	24 %	100 %
Grunntilskudd, storfekjøtt	2 892	72 470	77 227	24 140	90 271	267 000
Grunntilskudd, storfekjøtt, %	1 %	27 %	29 %	9 %	34 %	100 %
Velferdsordninger	18 834	371 784	437 026	115 682	368 477	1 311 804
Velferdsordninger, %	1 %	28 %	33 %	9 %	28 %	100 %
Markedsordning, korn	0	24 288	145 727	24 288	607 197	801 500
Markedsordning, korn, %	0 %	3 %	18 %	3 %	76 %	100 %
Sum	197 036	2 889 848	3 230 716	848 599	3 332 311	10 498 510
Sum, %	2 %	28 %	31 %	8 %	32 %	100 %

NILF

⁵ Hegrenes, A., S.S. Gezelius, F. Kann og K. Mittenzwei, 2002. *Landbruk og distriktspolitikk*. NILF-rapport 2002-10.

Tabell 1.5 viser en lignende oversikt over tilskudd til jordbruket for 2008 som tabell 1.4 viste for 1999. Den første raden er igjen en samlepost som inneholder mer eller mindre de samme tilskuddene som nevnt over. Videre viser også denne tabellen noen viktige pristilskudd, velferdsordninger og tilskudd for regionale miljøprogram (RMP).

Det er noen forskjeller i de to tabellene som er viktige å legge merke til. Distriktstilskudd for egg mangler i tabell 1.4. I tabell 1.5 er grunntilskudd for sauekjøtt og storfekjøtt slått sammen i en post. Velferdsordninger i tabell 1.4. inneholder bl.a. tilskudd til avløser, ferie og fritid, mens dette tilskuddet er en egen post i tabell 1.5. Regionale miljøprogram er innført etter 1999, blant annet ved å omgjøre en del tilskudd som tidligere ble betalt via SLF.

Tilskudd via SLF er fordelt ved hjelp av eksakte individdata fra SLF og er nøyaktig fordelt på de ulike distriktpolitiske prioritetsområdene. Distriktstilskuddet for melk er fordelt ved å bruke de ulike tilskuddsatsene for regioner og landsdeler og antall produserte liter melk (ku- og geitemelk) på kommunenivå. Dette blir dermed ikke en eksakt fordeling av tilskuddet, men er en god tilnærming til den virkelige fordelingen. Lignende metoder er blitt brukt på de andre pristilskuddene i tabell 1.5. Grunntilskuddet for melk er fordelt ved hjelp av antall produserte liter geite- og kumelk i de ulike kommunene i områdene A-E. Grunntilskuddet for kjøtt er fordelt ved hjelp av produsert kilo slaktekjøtt, mens distriktstilskuddet for kjøtt er fordelt etter antall kilo produsert slaktekjøtt og de ulike satsene for de ulike regionene og landsdelene. Distriktstilskuddet for egg er basert på antall verpehøner i de ulike kommunene. Driftstilskuddet for melk og tilskudd til avløser, ferie og fritid er derimot også fordelt ved hjelp av individdata og må sies å være identisk med den virkelige fordelingen. Metodene har blitt valgt etter hva slags data man har hatt tilgjengelig på kommunenivå for å kunne fordele de ulike tilskuddene etter distriktpolitisk prioritet, men også etter BA-sentralitet og fylkesvis som man kommer tilbake til senere i notatet. Tabell 1.4. baserer seg på lignende metoder for å kunne fordele tilskuddene til de ulike prioritetsområdene.

Tabell 1.5 viser det samme hovedbildet for 2008 som i 1999. Sone A fikk minst med 184 mill. kr, mens sone E mottok nesten 2,8 mrd. kr i 2008 av de her fordelte tilskuddene.

Tabell 1.5 Fordeling av tilskudd til jordbruket i 2008 etter distriktpolitisk prioritet.
Tusen kr

DPP	A	B	C	D	E	Totalt
Tilskudd, via SLF	83 151	1 469 343	1 720 999	474 267	2 049 349	5 797 109
Tilskudd, via SLF, %	1 %	25 %	30 %	8 %	35 %	100 %
Distriktstilskudd, melk	44 251	198 367	134 120	36 442	39 226	452 405
Distriktstilskudd, melk, %	10 %	44 %	30 %	8 %	9 %	100 %
Driftstilskudd, melk	15 300	268 940	300 507	81 435	206 051	872 233
Driftstilskudd, melk, %	2 %	31 %	34 %	9 %	24 %	100 %
Grunntilskudd, melk	898	16 203	16 911	4 783	16 584	55 379
Grunntilskudd, melk, %	2 %	29 %	31 %	9 %	30 %	100 %
Distriktstilskudd, kjøtt	22 416	314 731	146 076	34 076	54 860	572 159
Distriktstilskudd, kjøtt, %	4 %	55 %	26 %	6 %	10 %	100 %
Distriktstilskudd, egg	166	1 965	2 309	1 345	463	6 249
Distriktstilskudd, egg, %	3 %	31 %	37 %	22 %	7 %	100 %
Grunntilskudd, kjøtt	457	14 835	22 432	7 397	45 217	90 339
Grunntilskudd, kjøtt, %	1 %	16 %	25 %	8 %	50 %	100 %
Tilskudd, ull	2 786	48 296	53 417	9 712	40 289	154 500
Tilskudd, ull, %	2 %	31 %	35 %	6 %	26 %	100 %
Tilskudd til avløser, ferie og fritid	14 977	302 084	347 216	90 719	304 704	1 059 700
Tilskudd til avløser, ferie og fritid, %	1 %	29 %	33 %	9 %	29 %	100 %
Totalt av de fordelte tilskuddene	184 402	2 634 764	2 743 987	740 176	2 756 743	9 059 973
Totalt av de fordelte tilskuddene, %	2 %	29 %	30 %	8 %	30 %	100 %
Velferdsordninger						541 160
RMP						385 644
Totalt						9 986 777

Tallene er hentet fra NILF, SLF og SSB

I tabell 1.6 er tilskuddene fordelt etter soner for BA-sentralitet. BA-sentralitet fordeler alle landets kommuner fra 1 til 5, der 1 er de mest sentrale kommunene og 5 er de mest desentraliserte kommunene. Tilskuddene er fordelt til kommunenivå ved hjelp av produksjonsvolum og tilskuddsatser som forklart i forbindelse med tabell 1.5. Totaltallene i den høyre kolonnen er de samme som i tabell 1.4. Sone 4 mottok mest totalt med 2,4 mrd. kr, mens sone 5 mottok minst med 1,1 mrd. kr av de fordelte tilskuddene i 1999. Tilskudd til avløser, ferie og fritid er fordelt på soner i tabell 1.6, men er inkludert kun i totaltallet for velferdsordninger. Driftstilskudd melk er nesten likt for de aller fleste melkeprodusenter. Tilskuddsfordelingen på soner, med 33 prosent i sone 4 og 10 prosent i sone 5, viser der- ved først og fremst hvordan melkeprodusentene fordeler seg mellom soner. Tilsvarende gjelder for ull, mens distriktstilskuddene for melk og kjøtt viser en sterkere distriktsprofil slik en kunne forvente.

Tabell 1.6 Fordeling av tilskudd til jordbruket i 1999 etter BA-sentralitet. Tusen kroner

BA-soner	Sone 1	Sone 2	Sone 3	Sone 4	Sone 5	Totalt
Tilskudd via SLF	1 218 813	1 033 949	1 024 272	1 394 775	759 578	5 431 387
Tilskudd via SLF, %	22 %	19 %	19 %	26 %	14 %	100 %
Grunntilskudd, melk	29 804	20 050	25 622	37 228	9 997	122 700
Grunntilskudd, melk, %	24 %	16 %	21 %	30 %	8 %	100 %
Distriktstilskudd, melk	40 690	64 614	84 052	189 875	67 369	446 600
Distriktstilskudd, melk, %	9 %	14 %	19 %	43 %	15 %	100 %
Grunntilskudd, kjøtt	113 212	92 854	86 348	66 221	20 696	379 330
Grunntilskudd, kjøtt, %	30 %	24 %	23 %	17 %	5 %	100 %
Distriktstilskudd, kjøtt	44 560	88 419	88 346	212 479	76 272	510 077
Distriktstilskudd, kjøtt, %	9 %	17 %	17 %	42 %	15 %	100 %
Driftstilskudd, melk	275 900	206 982	277 830	435 139	133 125	1 328 976
Driftstilskudd, melk, %	21 %	16 %	21 %	33 %	10 %	100 %
Tilskudd, ull	28 532	26 848	30 742	59 151	20 863	166 136
Tilskudd, ull, %	17 %	16 %	19 %	36 %	13 %	100 %
Totalt av de fordelte tilskuddene	1 751 511	1 533 716	1 617 212	2 394 868	1 087 900	8 385 207
Totalt av de fordelte tilskuddene, %	21 %	18 %	19 %	29 %	13 %	100 %
Markedsordning, korn						801 500
Velferdsordninger						1 311 804
Totalt						10 498 510

Tallene er hentet fra NILF og SSB

Tabell 1.7 viser de samme tilskuddene som tabell 1.6, men med 2008-tall. Det er fortsatt sone 4 og sone 5 som får hhv. mest og minst i totale tilskudd. Forskjellen mellom de to sonene har også økt fra 1,3 milliarder til 1,9 milliarder, men i tabell 1.7 er tilskuddet til avløser, ferie og fritid inkludert i de fordelte tilskuddene slik at dette kan ha noe med den økte forskjellen å gjøre. Vi ser også at sone 1, 2 og 3 har relativt like store tilskudd i 2008, noe som også var tilfellet i 1999. Sone 1 mottar jevnt over mindre i distriktstilskudd enn sone 2 og 3 i både 2008 og 1999.

Tabell 1.7 Fordeling av tilskudd til jordbruket i 2008 etter BA-sentralitet. Tusen kroner

BA-soner	Sone 1	Sone 2	Sone 3	Sone 4	Sone 5	Totalt
Tilskudd, via SLF	1 318 916	1 247 726	1 194 704	1 560 051	479 011	5 797 109
Tilskudd, via SLF, %	23 %	22 %	21 %	27 %	8 %	100 %
Grunntilskudd, melk	13 511	9 071	11 442	17 050	4 306	55 379
Grunntilskudd, melk, %	24 %	16 %	21 %	31 %	8 %	100 %
Distriktstilskudd, melk	36 907	64 392	84 960	198 175	67 970	452 405
Distriktstilskudd, melk, %	8 %	14 %	19 %	44 %	15 %	100 %
Grunntilskudd, kjøtt	28 486	21 765	22 128	13 911	4 049	90 339
Grunntilskudd, kjøtt, %	32 %	24 %	25 %	15 %	4 %	100 %
Distriktstilskudd, kjøtt	47 507	98 177	100 425	241 428	84 622	572 159
Distriktstilskudd, kjøtt, %	8 %	17 %	18 %	42 %	15 %	100 %
Distriktstilskudd, egg	764	633	2 683	1 623	546	6 249
Distriktstilskudd, egg, %	12 %	10 %	43 %	26 %	9 %	100 %
Driftstilskudd, melk	166 838	142 147	175 211	298 174	89 863	872 233
Driftstilskudd, melk, %	19 %	16 %	20 %	34 %	10 %	100 %
Tilskudd, ull	28 124	25 321	27 873	54 849	18 333	154 500
Tilskudd, ull, %	18 %	16 %	18 %	36 %	12 %	100 %
Tilskudd til avløser, ferie og fritid	218 323	194 410	217 016	332 787	97 865	1 059 700
Tilskudd til avløser, ferie og fritid, %	21 %	18 %	20 %	31 %	9 %	100 %
Totalt av de fordelte tilskuddene	1 859 376	1 803 642	1 836 442	2 718 048	846 565	9 060 073
Totalt av de fordelte tilskuddene, %	21 %	20 %	20 %	31 %	9 %	100 %
Velferdsordninger						541 160
RMP						385 644
Totalt						9 986 877

Tallene er hentet fra SSB, NILF og SLF

Tilskudd via SLF som var en rad i tabellene 1.4, 1.5, 1.6 og 1.7 inneholder flere produksjonstilskudd bl.a. areal- og kulturlandskapstilskudd, tilskudd til husdyr, driftstilskudd til melkeproduksjon og driftstilskudd til kjøttfeproduksjon. Disse er fordelt etter BA-sentralitet for 2008-tallene i tabell 1.8. Sone 5 mottar 7 prosent av areal- og kulturlandskapstilskudd, 10 prosent av tilskudd til husdyr og 5 prosent av driftstilskudd til kjøttfeproduksjon. De fire andre sonene har en relativt jevn fordeling av de resterende tilskuddene – bortsett fra tilskudd til husdyr der sone 4 har 31 prosent av dette tilskuddet.

Tabell 1.8 Fordeling av noen utvalgte tilskudd via SLF etter BA-sentralitet, 2008.
Tusen kroner

BA-soner	Sone 1	Sone 2	Sone 3	Sone 4	Sone 5	Totalt
Areal- og kulturlandskapstilskudd	751 494	740 183	663 577	734 094	220 716	3 110 064
Areal- og kulturlandskapstilskudd, %	24 %	24 %	21 %	24 %	7 %	100 %
Driftstilskudd til kjøttfeproduksjon	21 978	24 635	18 197	17 974	4 009	86 793
Driftstilskudd til kjøttfeproduksjon, %	25 %	28 %	21 %	21 %	5 %	100 %
Tilskudd til husdyr	457 563	405 514	421 106	659 603	205 552	2 149 338
Tilskudd til husdyr, %	21 %	19 %	20 %	31 %	10 %	100 %
Andre tilskudd, via SLF						450 914

Tallene er hentet fra SLF

Tabell 1.9 er et forsøk på å samle de tilskuddene som har vært mulig å sammenligne mellom 1999 og 2008. Den prosentvise fordelingen viser en svært lik fordeling i 1999 og 2008. Den største forskjellen er at sone 5 mottok 13 prosent av disse tilskuddene i 1999, mens i 2008 har denne prosenten falt til 9 prosent. Dette skyldes i stor grad tilskuddene som blir utdelt via SLF der nedgangen i sone 5 har vært på over 280 mill. kr fra 1999 til 2008. De fleste tilskuddene i tabell 1.9 er fordelt ved hjelp av produksjonsvolum i de ulike sonene for de ulike tilskuddsordningene, slik at man kan trekke den konklusjonen at de relevante produksjonsvolumene var relativt like i 1999 og 2008 for disse produksjonene⁶.

⁶ Det er vanskelig og det vil bli usikkert å forsøke å fordele tilskuddene i tabell 1.9 pr. årsverk, areal eller tilskuddssøker for å få et uttrykk for støtteintensiteten for dem som mottar det aktuelle tilskudd. Det vil ikke ha mening å fordele på tilgjengelige *totaltall* for areal eller tilskuddssøkere i hver sone, fordi bare en liten del av arealet eller tilskuddssøkerne har hver produksjon og tilskuddsform. Fordeling etter totaltall er mulig, men støttenivået pr enhet vil da mest bli å forklare med produksjonsintensiteten i sonen.

Tabell 1.9 Fordeling av sammenlignbare tilskudd til jordbruket, 1999 og 2008, etter BA-sentralitet. Tusen kroner og prosent

BA-soner	Sone 1	Sone 2	Sone 3	Sone 4	Sone 5	Totalt
Tilskudd via SLF, 2008	1 318 916	1 247 726	1 194 704	1 560 051	479 011	5 797 109
Tilskudd via SLF, 1999	1 218 813	1 033 949	1 024 272	1 394 775	759 578	5 431 387
Tilskudd via SLF, 2008, %	23 %	22 %	21 %	27 %	8 %	100 %
Tilskudd via SLF, 1999, %	22 %	19 %	19 %	26 %	14 %	100 %
Grunntilskudd, melk, 2008	13 511	9 071	11 442	17 050	4 306	55 379
Grunntilskudd, melk, 1999	29 804	20 050	25 622	37 228	9 997	122 700
Grunntilskudd, melk, 2008, %	24 %	16 %	21 %	31 %	8 %	100 %
Grunntilskudd, melk, 1999, %	24 %	16 %	21 %	30 %	8 %	100 %
Distriktstilskudd, melk, 2008	36 907	64 392	84 960	198 175	67 970	452 405
Distriktstilskudd, melk, 1999	40 690	64 614	84 052	189 875	67 369	446 600
Distriktstilskudd, melk, 2008, %	8 %	14 %	19 %	44 %	15 %	100 %
Distriktstilskudd, melk, 1999, %	9 %	14 %	19 %	43 %	15 %	100 %
Driftstilskudd, melk, 2008	166 838	142 147	175 211	298 174	89 863	872 233
Driftstilskudd, melk, 1999	275 900	206 982	277 830	435 139	133 125	1 328 976
Driftstilskudd, melk, 2008, %	19 %	16 %	20 %	34 %	10 %	100 %
Driftstilskudd, melk, 1999, %	21 %	16 %	21 %	33 %	10 %	100 %
Grunntilskudd, kjøtt, 2008	28 486	21 765	22 128	13 911	4 049	90 339
Grunntilskudd, kjøtt, 1999	113 212	92 854	86 348	66 221	20 696	379 330
Grunntilskudd, kjøtt, 2008, %	32 %	24 %	24 %	15 %	4 %	100 %
Grunntilskudd, kjøtt, 1999, %	30 %	24 %	23 %	17 %	5 %	100 %
Distriktstilskudd, kjøtt, 2008	47 507	98 177	100 425	241 428	84 622	572 159
Distriktstilskudd, kjøtt, 1999	44 560	88 419	88 346	212 479	76 272	510 077
Distriktstilskudd, kjøtt, 2008, %	8 %	17 %	18 %	42 %	15 %	100 %
Distriktstilskudd, kjøtt, 1999, %	9 %	17 %	17 %	42 %	15 %	100 %
Tilskudd, ull, 2008	28 124	25 321	27 873	54 849	18 333	154 500
Tilskudd, ull, 1999	28 532	26 848	30 742	59 151	20 863	166 136
Tilskudd, ull, 2008, %	18 %	16 %	18 %	36 %	12 %	100 %
Tilskudd, ull, 1999, %	17 %	16 %	19 %	36 %	13 %	100 %
Totalt, 2008	1 640 289	1 608 599	1 616 743	2 380 339	748 154	7 994 124
Totalt, 1999	1 751 511	1 533 716	1 617 212	2 394 868	1 087 900	8 385 207
Totalt, 2008, %	21 %	20 %	20 %	30 %	9 %	100 %
Totalt, 1999, %	21 %	18 %	19 %	29 %	13 %	100 %

Tallene er hentet fra SLF, NILF og SSB

I tabell 1.10 er tilskuddene for 2008 blitt fordelt på fylker. Rogaland og Oppland mottar mest av de totale tilskuddene, mens Oslo, Aust-Agder og Finnmark mottar minst.

Tabell 1.10 Fordeling av tilskudd til jordbruket i 2008 etter fylker. Tusen kroner

Fylker	Produksjonstilskudd (SLF)		Grunntilskudd, melk		Distriktstilskudd, melk		Grunntilskudd, Kjøtt	
	1000 kr	Prosent	1000 kr	Prosent	1000 kr	Prosent	1000 kr	Prosent
Østfold	284 995	4 %	1 229	2 %	3 279	1 %	7 489	8 %
Akershus	314 326	5 %	992	2 %	2 646	1 %	3 073	3 %
Oslo	2 619	0 %	13	0 %	35	0 %	13	0 %
Hedmark	572 497	8 %	3 136	6 %	25 952	6 %	10 700	12 %
Oppland	766 450	11 %	6 274	11 %	42 408	9 %	7 218	8 %
Buskerud	293 883	4 %	1 218	2 %	9 005	2 %	1 608	2 %
Vestfold	169 004	2 %	590	1 %	1 573	0 %	4 342	5 %
Telemark	156 602	2 %	510	1 %	3 711	1 %	1 168	2 %
Aust-Agder	78 850	1 %	444	1 %	3 503	1 %	669	1 %
Vest-Agder	150 402	2 %	1 180	2 %	9 092	2 %	1 023	1 %
Rogaland	856 457	12 %	10 188	18 %	16 973	4 %	19 818	22 %
Hordaland	386 433	6 %	2 812	5 %	28 521	6 %	2 679	3 %
Sogn og Fjordane	440 706	6 %	3 841	7 %	39 849	9 %	2 733	3 %
Møre og Romsdal	478 949	7 %	5 326	10 %	53 447	12 %	3 448	4 %
Sør-Trøndelag	539 386	8 %	5 389	10 %	35 470	8 %	6 153	7 %
Nord-Trøndelag	606 215	9 %	6 215	11 %	34 619	8 %	12 579	14 %
Nordland	466 255	7 %	3 926	7 %	67 871	15 %	4 152	5 %
Troms	225 369	3 %	1 411	3 %	40 507	9 %	1 140	1 %
Finnmark	67 414	1 %	683	1 %	33 942	8 %	335	0 %
Totalt	6 856 809	100 %	55 379	100 %	452 405	100 %	90 339	100 %

Fylker	Distrikts-tilskudd, kjøtt		Distrikts-tilskudd, egg		Driftstilskudd til melkeproduksjon		Totalt av de for- delte tilskuddene		Velferds- ordninger, tilskudd ull og RMP	Totalt
	1000 kr	%	1000 kr	%	1000 kr	%	1000 kr	%	1000 kr	1000 kr
Østfold	0	0 %	0	0 %	13 982	2 %	309 745	3 %		
Akershus	223	0 %	0	0 %	12 060	1 %	333 320	4 %		
Oslo	0	0 %	0	0 %	141	0 %	2 821	0 %		
Hedmark	31 265	5 %	0	0 %	48 454	6 %	692 004	8 %		
Oppland	66 848	12 %	0	0 %	108 383	12 %	997 581	11 %		
Buskerud	9 827	2 %	0	0 %	20 304	2 %	335 845	4 %		
Vestfold	0	0 %	0	0 %	6 466	1 %	181 975	2 %		
Telemark	9 375	2 %	0	0 %	11 418	1 %	182 784	2 %		
Aust-Agder	5 530	1 %	0	0 %	8 041	1 %	97 037	1 %		
Vest-Agder	11 301	2 %	0	0 %	21 907	3 %	194 905	2 %		
Rogaland	32 331	6 %	0	0 %	127 055	15 %	1 062 822	12 %		
Hordaland	30 670	5 %	672	11 %	54 920	6 %	506 707	6 %		
Sogn og Fjordane	36 635	6 %	511	8 %	84 119	10 %	608 394	7 %		
Møre og Romsdal	43 785	8 %	720	12 %	84 511	10 %	670 186	8 %		
Sør-Trøndelag	41 341	7 %	989	16 %	78 754	9 %	707 482	8 %		
Nord-Trøndelag	24 967	4 %	1 857	30 %	82 826	9 %	769 278	9 %		
Nordland	156 121	27 %	946	15 %	68 144	8 %	767 415	9 %		
Troms	56 168	10 %	389	6 %	30 170	3 %	355 154	4 %		
Finnmark	15 772	3 %	165	3 %	10 575	1 %	128 886	1 %		
Totalt	572 159	100 %	6 249	100 %	872 233	100 %	8 905 573	100 %	1 081 304	9 986 877

Tallene er hentet fra SLF, NILF og SSB

Tabell 1.11 er et forsøk på å vise hva hver mottaker i gjennomsnitt mottar. Dataene er basert på individnivå, og man har tatt totale tilskudd i hver sone og dividert på antall mottakere av hvert tilskudd. For eksempel, «driftstilskudd, melk» viser gjennomsnittlig beløp per mottaker av dette tilskuddet. Vi ser at jordbruksbedriftene i sone 4 og 5 får mest netto tilskudd fra SLF per mottaker. De fem øverste tilskuddene er en del av bunnlinjen, «netto tilskudd via SLF», men det er også mindre tilskudd som ikke er inkludert her. Man må også se hvert tilskudd for seg selv, da de ulike tilskuddene har ulikt antall mottakere og dermed ikke kan summeres. Noen av ordningene har liten forskjell i utbetalt beløp per foretak mellom soner, for eksempel driftstilskudd melk. I tabell 1.1. er vist at hoveddelen av dette tilskuddet er det samme for alle foretak som søker. De andre spesifiserte ordningene (linje 2–5) gir mest tilskudd til foretak med flest dyr eller mest areal. Det er distriktsprofil i satsutformingen spesielt på arealsiden, men strukturen her virker til at søkere fra sentrale soner (med større gjennomsnittsareal, jf. tabell 2.1) likevel kommer bedre ut målt i støttebeløp per søker.

Tabell 1.11 Diverse produksjonstilskudd delt på antall mottaker fordelt etter BA-sentralitet, 2008. Tusen kroner

BA-soner	Sone 1	Sone 2	Sone 3	Sone 4	Sone 5	Totalt
Driftstilskudd, melk	68	69	70	68	68	68
Driftstilskudd, kjøttfeproduksjon	29	28	27	25	19	27
Areal- og kulturlandskapstilskudd	71	74	72	66	61	70
Tilskudd til avløser, ferie og fritid	39	37	38	38	35	38
Tilskudd til husdyr	106	102	102	111	106	106
Netto tilskudd via SLF¹	157	158	168	190	178	169

1) Dette er ikke summen av tilskuddene ovenfor denne raden, men netto tilskudd delt på antall mottakere som mottar ett eller flere tilskudd fra SLF i hver BA-sone, dvs. gjennomsnittlig tilskudd fra SLF til en mottaker i de ulike BA-sonene.

Tallene er hentet fra SLF

I 1999⁷ var det to kommuner uten (ordinær) utbetaling av produksjonstilskudd (Kristiansund og Nordkapp). I 2008 var det seks kommuner uten utbetalt tilskudd (Værøy, Moskenes, Torsken, Måsøy, Nordkapp og Båtsfjord).⁸ Tre av kommunene var i sone 4 for BA-sentralitet og tre av dem var i sone 5. I tre kommuner fikk bøndene mer enn 100 mill. kr i tilskudd via SLF i 2008 (Ringsaker, Hå og Steinkjer). For Finnmark fylke var utbetalingen ca. 77 mill. kr.⁹

⁷ Tabell 1.11 lar seg ikke lage tilsvarende for 1999, fordi en for det året ikke har tilgang til individdata slik som for 2008.

⁸ Kristiansund og Frei ble slått sammen til en kommune 1.1.2008. Den nye kommunen har mottakere av produksjonstilskudd.

⁹ Se SLFs hjemmeside for tilskudd til de enkelte fylker og kommuner
<http://32.247.61.17/skf/pt5040/0820/PT5040.htm>

1.4 Skjermingsstøtte

Utover tilskudd har jordbruket fordel av skjermingsstøtte. Det vil si at importtoll gjør at det innenlandske prisnivået er over verdensmarkedspris. OECD beregner årlige tall for skjermingsstøtte. OECD har i den senere tid oppdatert/endret metoden for beregningene og har justert tallseriene. Det er derfor nå andre tall for skjermingsstøtte i 1999 enn de som Hegrenes m.fl. (2002) benyttet. I dette notatet har vi benyttet de nye tallene også for 1999.

Etter de nye beregningene var total skjermingsstøtte 9,4 mrd kr i 1999 (tabell 1.12). Knappt en tredel var til melk. Korn og kjøtt hadde også relativt store beløp.

For 2008 er skjermingsstøtten beregnet til 9,3 mrd. kr (tabell 1.13). Korn og melk hadde betydelig mindre skjermingsstøtte i 2008 enn i 1999. De andre gruppene hadde jevnt over større skjermingsstøtte. Den ufordelte støtten hadde også økt.

Noe av reduksjonen i skjermingsstøtte for melk kan tilskrives redusert produksjon. Også for andre produkter har det vært endringer i kvantum. Andre viktige årsaker er endringer i norske og utenlandske priser. I 2008 var de internasjonale prisene for viktige jordbruksvarer høyere enn årene før. Dette medvirket til å redusere skjermingsstøtten.

Skjermingsstøtten er fordelt på soner etter produsert mengde i primærleddet, ved at de ulike sonenes andel av totalproduksjon for hvert produkt er multiplisert med den totale skjermingsstøtten for vedkommende produkt. Det er benyttet mengde korn, liter geite- og kumelk, kilo storfeslakt, kilo saueslakt, kilo griseslakt, kilo slaktekylling og kilo egg (antall verpehøner).

Tabell 1.12 Skjermingsstøtte fordelt på soner for distriktspolitisk prioritet. 1999. Mill. kr

DPP	A	B	C	D	E	Totalt
Korn	0	45	274	45	1 141	1 506
Melk	43	861	900	267	908	2 977
Storfekjøtt	16	405	431	135	505	1 492
Sauerkjøtt	3	40	49	10	33	135
Svinekjøtt	4	139	271	108	739	1 261
Fjorfekjøtt	0	8	45	22	250	325
Egg	1	24	67	21	190	302
Andre produkter						1 414
Sum av all støtte						9 413
Sum av fordelt støtte	67	1 522	2 036	609	3 765	7 999
Sum av fordelt støtte. prosent	1 %	19 %	25 %	8 %	47 %	100 %

OECD og SSB

Tabell 1.13 viser skjermingsstøtten fordelt etter soner for distriktspolitisk prioritet i 2008. For total, fordelt skjermingsstøtte er fordelingen på soner omtrent den samme i 1999 og 2008.

Tabell 1.13 Skjermingsstøtte fordelt på soner for distriktspolitisk prioritet. 2008. Mill. kr

DPP	A	B	C	D	E	Totalt
Korn	0	18	99	19	447	583
Melk	29	510	530	152	473	1 693
Storfe kjøtt	19	539	529	167	591	1 844
Saukjøtt	6	101	112	20	84	323
Svinekjøtt	3	164	354	143	1 033	1 697
Fjorfe kjøtt	0	57	176	55	452	739
Egg	1	23	72	27	186	309
Andre produkter						2 106
Sum av all støtte						9 295
Sum av fordelt støtte	57	1 411	1 871	583	3 266	7 189
Sum av fordelt støtte. prosent	1 %	20 %	26 %	8 %	45 %	100 %

OECD og SSB

Tabell 1.14 viser samlet skjermingsstøtte i 1999 fordelt etter BA-sentralitet. Totaltallene i den høyre kolonnen er de samme som i tabell 1.12, og metodene for å fordele skjermingsstøtten mellom sonene er de samme som i tabell 1.12 og 1.13. Man ser av tabellen at det er sone 1 som mottar mest skjermingsstøtte, mens sone 5 mottar minst.

Tabell 1.14 Skjermingsstøtte fordelt etter BA-sentralitet. 1999. Mill. kr

	Sone 1	Sone 2	Sone 3	Sone 4	Sone 5	Totalt
Korn	644	402	420	39	2	1 506
Melk	723	486	622	903	243	2 977
Storfe kjøtt	374	280	310	419	108	1 492
Saukjøtt	23	22	25	48	17	135
Svinekjøtt	429	364	315	108	46	1 261
Fjorfe kjøtt	130	109	78	6	2	325
Egg	121	74	62	28	16	302
Andre produkter						1 414
Sum av all støtte						9 413
Sum av fordelt støtte	2 443	1 736	1 833	1 552	393	7 999
Sum av fordelt støtte. prosent	31 %	22 %	23 %	19 %	5 %	100 %

OECD og SSB

Tabell 1.15 viser skjermingsstøtten for 2008 fordelt etter BA-sentralitet. Her finner man at sone 1 mottar mest skjermingsstøtte i 2008. Sonen mottar 30 prosent av den fordelte skjermingsstøtten i 2008. Sone 5 mottar fortsatt minst med 384 mill. kr av den fordelte skjermingsstøtten mot 393 mill. kr i 1999. Sone 5 mottar dermed 5 prosent av den fordelte skjermingsstøtten i 2008. Det kan se ut til at skjermingsstøtten fordeler seg relativt likt mellom de fem sonene i 2008 og 1999.

Tabell 1.15 Skjermingsstøtte fordelt etter BA-sentralitet. 2008. Mill. kr

	Sone 1	Sone 2	Sone 3	Sone 4	Sone 5	Totalt
Korn	244	153	171	15	1	583
Melk	377	279	363	536	137	1 693
Storfe kjøtt	447	346	382	535	134	1 844
Sauet kjøtt	59	53	58	115	38	323
Svine kjøtt	579	496	431	134	58	1 697
Fjorfe kjøtt	298	180	219	39	4	739
Egg	129	66	73	29	12	309
Andre produkter						2 106
Sum av all støtte						9 295
Sum av fordelt støtte	2 132	1 573	1 698	1 402	384	7 189
Sum av fordelt støtte. Prosent	30 %	22 %	24 %	20 %	5 %	100 %

OECD og SSB

En annen interessant fordeling er fylkesvis og den er vist i tabell 1.16 og 1.17. Man ser at i 1999 var det Rogaland som fikk mest skjermingsstøtte med 1 223 mill. kr eller 15 prosent av den fordelte skjermingsstøtten, mens Oslo og Finnmark fikk minst med hhv. 3 og 52 mill. kr (tabell 1.16).

Tabell 1.16 Skjermingsstøtte fordelt etter fylker. 1999. Mill. kr

Fylke	Korn	Melk	Storfe- kjøtt	Sau- kjøtt	Svine- kjøtt	Fjørfe- kjøtt	Egg	Andre produk- ter	Sum av all støtte	Sum av fordelt støtte	Sum av fordelt støtte, prosent
Østfold	282	33	38	1	109	89	36			588	7 %
Akershus	304	63	41	1	79	16	23			527	7 %
Oslo	2	1	0	0	0	0	0			3	0,04 %
Hedmark	298	172	91	8	151	68	32			821	10 %
Oppland	111	317	178	16	109	4	15			750	9 %
Buskerud	121	71	36	8	20	9	7			272	3 %
Vestfold	143	33	22	1	99	23	15			336	4 %
Telemark	40	31	21	4	24	3	11			133	2 %
Aust-Agder	3	27	15	3	11	1	8			69	1 %
Vest-Agder	3	69	37	4	13	3	9			137	2 %
Rogaland	18	516	253	25	290	45	76			1 223	15 %
Hordaland	0	164	74	13	23	9	16			299	4 %
Sogn og Fjordane	0	221	92	14	15	1	7			350	4 %
Møre og Romsdal	6	303	142	8	26	2	8			496	6 %
Sør- Trøndelag	70	298	148	7	42	22	12			600	8 %
Nord- Trøndelag	102	328	162	5	193	30	15			836	10 %
Nordland	1	211	104	11	38	0	7			370	5 %
Troms	0	83	27	7	15	0	5			137	2 %
Finnmark	0	36	10	1	3	0	1			52	1 %
Totalt	1 506	2 977	1 492	135	1 261	325	302	1 414	9 413	7 999	100 %

OECD og SSB

Tabell 1.17 viser skjermingsstøtte fordelt etter fylker for 2008. Den totale skjermingsstøtten har, som tidligere nevnt, gått ned fra 9,4 mrd. kr i 1999 til 9,3 mrd. kr i 2008 i nominelle verdier, men man ser at Rogaland har økt sin del av den fordelte skjermingsstøtten fra 1 223 mill. kr i 1999 til 1 352 mill. kr i 2008. Oslo og Finnmark får fortsatt minst med hhv. 2 og 44 mill. kr. Dette er en nedgang på 24 mill. kr for Finnmark.

Tabell 1.17 Skjermingsstøtte fordelt etter fylker. 2008. Mill. kr

Fylke	Korn	Melk	Storfe- kjøtt	Sau- kjøtt	Svine- kjøtt	Fjørfe- kjøtt	Egg	Andre produkter	Sum av all støtte	Sum av fordelt støtte	Sum av fordelt støtte, prosent
Østfold	120	39	37	1	144	133	36			510	7 %
Akershus	114	32	41	3	86	21	17			314	4 %
Oslo	1	0	0	0	0	0	0			2	0,03 %
Hedmark	109	100	124	18	205	145	39			739	10 %
Oppland	37	185	236	37	135	9	10			172	2 %
Buskerud	37	39	44	16	16	10	10			172	2 %
Vestfold	55	19	24	1	135	38	12			284	4 %
Telemark	12	16	27	8	26	2	8			100	1 %
Aust-Agder	1	14	19	4	10	3	6			58	1 %
Vest-Agder	1	37	45	7	9	1	5			107	1 %
Rogaland	6	268	311	67	467	141	93			1 352	19 %
Hordaland	0	90	82	30	28	10	9			249	3 %
Sogn og Fjordane	0	122	111	29	26	0	7			296	4 %
Møre og Romsdal	2	170	165	17	33	3	10			400	6 %
Sør-Trøndelag	31	172	179	20	35	85	14			536	7 %
Nord-Trøndelag	57	198	208	12	256	137	26			893	12 %
Nordland	0	125	142	30	71	0	6			375	5 %
Troms	0	45	33	19	13	0	2			112	2 %
Finnmark	0	22	15	4	2	0	1			44	1 %
Totalt	583	1 693	1 844	323	1 697	739	309	2 106	9 295	7 189	100 %

2 Sysselsetting, bosetting, husholdningsinntekter og verdiskapning

2.1 Innledning, formål og materiale

Kapittel 2 viser geografisk og distriktsvis fordeling av landbruksaktivitet, bosetting, inntekt, sysselsetting og verdiskapning i 2009 og over tid. Det er fortsatt BA-sentralitet som er hovedfordelingen.

Det er spesielt interessant å følge disse områdene over tid for å teste dagens rådende distriktpolitikk. Klarer man å opprettholde sysselsettingen i jordbruket i områder med spredt bosetting? Hva med husholdningsinntektene – blir forskjellene større mellom sentrale strøk og mer perifere strøk?

Datagrunnlaget er i stor grad hentet fra SSB.

Det er vist statistikk for både antall sysselsatte i jordbruk og skogbruk og for timeverk i de samme næringene. Det er grunn til å understreke at dette er to helt forskjellige datakilder. Sysselsettingsstatistikk bygger på flere dataregistre, men viktigst er arbeidsgiver-/arbeidstakerregisteret. Tabell 2.13–2.19 er laget ut fra dette registergrunnlaget. Selvstendige bønder som ofte har færre arbeidstimer på gården enn i annen aktivitet blir fanget opp på en annen måte i sysselsettingsstatistikken enn når timeverk i jordbruk, skogbruk og tilleggsnæring er oppgitt av jordbruksbedriftene på jordbrukstellingen i 1999 og utvalgstillingen i 2007. Tabellene 2.7–2.12 bygger på disse tellingsresultatene blant bønder.

Det er interessant å se hvordan sysselsettingen, husholdningsinntektene og bosettingen i jordbruket har endret seg i løpet av 2000-tallet. Dette er gode pekepinner på de siste årenes utvikling og hvilke trender man kan forvente inn i fremtiden.

2.2 Fordelingen av jordbruksbedrifter og jordbruksareal i 2009 og over tid

I tabell 2.1 er antall jordbruksbedrifter og jordbruksareal fordelt på BA-soner i 2009. Man ser også at trenden med en relativ jevn fordeling mellom sone 1, sone 2, sone 3 og sone 4 også gjelder for antall jordbruksbedrifter i 2009. Sone 5 har færrest jordbruksbedrifter med 6 prosent av de totale jordbruksbedriftene.

Tabell 2.1 viser også at gjennomsnittsbedriften i sone 1 er noe større enn landsgjennomsnittet, mens bedriftene i sone 4 og sone 5 er noe mindre enn gjennomsnittet.

Tabell 2.1 Jordbruksbedrifter og -areal fordelt etter BA-sentralitet i 2009. Antall bedrifter og dekar

BA-soner	Jordbruksbedrifter		Jordbruksareal i drift		
	Antall	Prosent	Dekar	Prosent	Dekar pr jordbruksbedrift
Sone 1	12 236	26 %	2 838 280	28 %	232
Sone 2	9 236	19 %	2 076 625	20 %	225
Sone 3	10 913	23 %	2 345 824	23 %	215
Sone 4	11 839	25 %	2 239 927	22 %	189
Sone 5	3 682	8 %	651 538	6 %	177
Total	47 906	100 %	10 152 194	100 %	212

SSB

Tabell 2.2 viser en oversikt over jordbruksbedrifter i 2009 fordelt etter fylker. Oppland og Rogaland har flest jordbruksbedrifter med hhv. 5 290 og 4 886, mens det er Oslo, Finnmark og Aust-Agder som har færrest jordbruksbedrifter med hhv. 26, 373 og 728.

Tabell 2.2 Jordbruksbedrifter og -areal fordelt etter fylker i 2009. Antall bedrifter og dekar

Fylker	Jordbruksbedrifter		Jordbruksareal i drift	
	Antall	Prosent	Dekar	Prosent
Østfold	2 528	5 %	743 922	7 %
Akershus	2 457	5 %	776 184	8 %
Oslo	26	0,1 %	8 009	0,1 %
Hedmark	3 870	8 %	1 063 786	10 %
Oppland	5 290	11 %	1 036 786	10 %
Buskerud	2 459	5 %	524 850	5 %
Vestfold	1 674	3 %	414 780	4 %
Telemark	1 649	3 %	255 090	3 %
Øst-Agder	728	2 %	112 295	1 %
Vest-Agder	1 216	3 %	193 766	2 %
Rogaland	4 886	10 %	1 003 658	10 %
Hordaland	3 469	7 %	424 121	4 %
Sogn og Fjordane	3 405	7 %	452 918	4 %
Møre og Romsdal	3 133	7 %	572 459	6 %
Sør-Trøndelag	3 287	7 %	750 612	7 %
Nord-Trøndelag	3 650	8 %	881 721	9 %
Nordland	2 616	5 %	584 937	6 %
Troms	1 190	2 %	255 049	3 %
Finnmark	373	1 %	97 362	1 %
Total	47 906	100 %	10 152 194	100 %

SSB

Man ser ut av tabell 2.3 at antall jordbruksbedrifter har falt gjennom hele 2000-tallet i alle BA-sonene. Nedgangen var på 11–14 prosent fra 2003 til 2006, mens nedgangen mellom 6–8 prosent fra 2006 til 2009. Nedgangen har flatet noe ut etter 2006. Dette kan delvis ha sammenheng med endringer i kriteriene for å få tilskudd. Sone 5 hadde størst relativ nedgang i begge perioder.

Tabell 2.3 Jordbruksbedrifter på 2000-tallet fordelt etter BA-sentralitet. Antall bedrifter

BA-soner	Antall bedrifter			Prosentvis endring	
	2003	2006	2009	2003 til 2006	2006 til 2009
Sone 1	14 761	13 025	12 236	- 12 %	- 6 %
Sone 2	11 106	9 861	9 236	- 11 %	- 6 %
Sone 3	13 245	11 567	10 913	- 13 %	- 6 %
Sone 4	14 437	12 746	11 839	- 12 %	- 7 %
Sone 5	4 682	4 019	3 682	- 14 %	- 8 %
Totalt	58 231	51 218	47 906	- 12 %	- 6 %

SSB

Tabell 2.4 viser utviklingen i jordbruksarealet på 2000-tallet. Her er også utviklingen mellom sonene veldig lik. I den første perioden fra 2003 til 2006 hadde samtlige BA-soner en nedgang på 1 prosent i sitt jordbruksareal – bortsett fra sone 4 som hadde en økning på 1 prosent. Fra 2006–2009 hadde alle BA-soner en nedgang på 2 prosent - bortsett fra sone 5 som en nedgang på 3 prosent. Trenden er altså en liten og jevn nedgang i jordbruksarealet de siste ti årene i samtlige BA-soner.

Tabell 2.4 Jordbruksareal på 2000-tallet fordelt etter BA-sentralitet. Tusen dekar

BA-soner	Antall dekar			Prosentvis endring	
	2003	2006	2009	2003 til 2006	2006 til 2009
Sone 1	2 914	2 887	2 838	- 1 %	- 2 %
Sone 2	2 137	2 114	2 077	- 1 %	- 2 %
Sone 3	2 410	2 394	2 346	- 1 %	- 2 %
Sone 4	2 258	2 280	2 240	1 %	- 2 %
Sone 5	680	672	652	- 1 %	- 3 %
Totalt	10 404	10 347	10 153	- 1 %	- 2 %

SSB

Tabell 2.5 viser antall jordbruksbedrifter på 2000-tallet fordelt etter fylker. Her ser man den samme trenden som i tabell 2.7; fylkene har nedgang i antall jordbruksbedrifter, men nedgangen er mindre fra 2006 til 2009 enn fra 2003 til 2006. Troms har den største prosentvise nedgangen i perioden fra 2003 til 2009, og hvis man ser bort i fra Oslo så har Oppland minst prosentvis nedgang i den samme perioden.

Tabell 2.5 Jordbruksbedrifter på 2000-tallet fordelt etter fylker. Antall bedrifter

Fylker	Jordbruksbedrifter			Prosentvis endring	
	2003	2006	2009	2003 til 2006	2006 til 2009
Østfold	2 980	2 722	2 528	- 9 %	- 7 %
Akershus	2 908	2 618	2 457	- 10 %	- 6 %
Oslo	25	20	26	- 20 %	30 %
Hedmark	4 747	4 164	3 870	- 12 %	- 7 %
Oppland	6 096	5 594	5 290	- 8 %	- 5 %
Buskerud	3 116	2 688	2 459	- 14 %	- 9 %
Vestfold	2 038	1 814	1 674	- 11 %	- 8 %
Telemark	2 014	1 719	1 649	- 15 %	- 4 %
Øst-Agder	911	758	728	- 17 %	- 4 %
Vest-Agder	1 500	1 240	1 216	- 17 %	- 2 %
Rogaland	5 683	5 157	4 886	- 9 %	- 5 %
Hordaland	4 354	3 546	3 469	- 19 %	- 2 %
Sogn og Fjordane	4 342	3 722	3 405	- 14 %	- 9 %
Møre og Romsdal	4 018	3 487	3 133	- 13 %	- 10 %
Sør-Trøndelag	3 977	3 567	3 287	- 10 %	- 8 %
Nord-Trøndelag	4 305	3 903	3 650	- 9 %	- 7 %
Nordland	3 162	2 766	2 616	- 13 %	- 5 %
Troms	1 591	1 324	1 190	- 17 %	- 10 %
Finnmark	464	409	373	- 12 %	- 9 %
Total	58 231	51 218	47 906	- 12 %	- 6 %

SSB

Tabell 2.6 viser utviklingen av jordbruksareal på 2000-tallet fordelt etter fylker. Her skiller Møre og Romsdal seg ut med en nedgang på 5 prosent i perioden 2006 til 2009, hvis man ser bort i fra Oslo som har svært lite jordbruksareal i utgangspunktet. Ellers ser man den samme trenden som ovenfor med en jevn og liten nedgang i samtlige fylker i perioden 2003 til 2009.

Tabell 2.6 Jordbruksareal på 2000-tallet fordelt etter fylker. Tusen dekar

Fylker	Jordbruksareal			Prosentvis endring	
	2003	2006	2009	2003 til 2006	2006 til 2009
Østfold	767	762	744	- 1 %	- 2 %
Akershus	796	792	776	- 1 %	- 2 %
Oslo	7	6	8	- 14 %	33 %
Hedmark	1 077	1 066	1 064	- 1 %	0 %
Oppland	1 045	1 055	1 037	1 %	- 2 %
Buskerud	527	529	525	0 %	- 1 %
Vestfold	432	422	415	- 2 %	- 2 %
Telemark	259	258	255	- 2 %	- 1 %
Øst-Agder	116	113	112	- 3 %	- 1 %
Vest-Agder	199	196	194	- 2 %	- 1 %
Rogaland	1 008	1 010	1 004	0 %	- 1 %
Hordaland	442	428	424	- 3 %	- 1 %
Sogn og Fjordane	477	464	453	- 3 %	- 2 %
Møre og Romsdal	609	599	572	- 2 %	- 5 %
Sør-Trøndelag	771	773	751	0 %	- 3 %
Nord-Trøndelag	896	902	882	1 %	- 2 %
Nordland	603	605	585	0 %	- 3 %
Troms	269	263	255	- 2 %	- 3 %
Finnmark	101	100	97	- 1 %	- 3 %
Total	10 404	10 347	10 153	- 1 %	- 2 %

SSB

2.3 Fordelingen av sysselsettingen, arbeidsforbruket, bosetting og inntekter i 2009 og over tid

Tabell 2.7 viser en oversikt over arbeidsforbruket i 1999 fordelt etter BA-sentralitet. Det er sone 4 som har det høyeste totale arbeidsforbruket og sone 5 som har det laveste arbeidsforbruket. Det samme gjelder også for arbeidsforbruket i jordbruket.

Tabell 2.7 Arbeidsforbruk i landbruket (timer i alt) i 1999 fordelt etter BA-soner. Tusen timer

BA-soner	Jord- og hagebruk	Skogbruk	Tilleggsnæringer	Totalt
Sone 1	36 769	1 493	2 246	40 507
Sone 2	28 276	1 134	1 550	30 961
Sone 3	32 153	1 540	1 607	35 301
Sone 4	41 288	1 436	2 173	44 897
Sone 5	12 995	399	592	13 946
Totalt	151 442	6 003	8 168	165 613

SSB

De samme størrelsene for 2007 blir presentert i tabell 2.8. Arbeidsforbruket har gått ned i alle tre næringene, mest i skogbruk (42 %) og minst i tilleggsnæringer (20 %). Totalt for de tre næringene har arbeidsforbruket gått ned med 27 prosent. Det er fortsatt sone 4 og sone 5 som har det hhv. høyeste og laveste arbeidsforbruket totalt og i jord- og hagebruk. Den prosentvise fordelingen for sonene er omtrent den samme i 1999 og 2007.

Tabell 2.8 Arbeidsforbruk i landbruket (timer i alt) i 2007 fordelt etter BA-soner. Tusen timer

BA-soner	Jord- og hagebruk	Skogbruk	Tilleggsnæringer	Totalt
Sone 1	26 804	781	2 016	29 601
Sone 2	22 478	702	1 232	24 412
Sone 3	23 444	894	1 316	25 654
Sone 4	30 224	866	1 616	32 706
Sone 5	8 700	219	348	9 267
Totalt	111 648	3 462	6 529	121 639

SSB

Tabell 2.9 viser arbeidsforbruket fordelt etter fylker for 1999. Det er Rogaland som hadde det største arbeidsforbruket i jordbruket og totalt, mens Finnmark og Aust-Agder hadde det laveste arbeidsforbruket totalt med hhv. 1 479 000 og 2 455 000 timer.

Tabell 2.9 Arbeidsforbruk i landbruket (timer i alt) i 1999 fordelt etter fylker. Tusen timer

Fylke	Jord- og hagebruk	Skogbruk	Tilleggsnæringer	Totalt
Østfold	5 842	362	504	6 708
Akershus/Oslo	5 698	328	643	6 669
Hedmark	11 129	601	640	12 369
Oppland	16 019	600	840	17 459
Buskerud	6 410	523	622	7 555
Vestfold	4 389	287	415	5 090
Telemark	3 400	366	316	4 081
Øst-Agder	2 062	215	179	2 455
Vest-Agder	3 406	254	205	3 865
Rogaland	17 678	184	590	18 452
Hordaland	11 451	316	476	12 243
Sogn og Fjordane	12 080	302	524	12 906
Møre og Romsdal	11 974	308	530	12 811
Sør-Trøndelag	11 482	480	618	12 579
Nord-Trøndelag	12 752	559	490	13 800
Nordland	9 616	216	347	10 179
Troms	4 649	102	161	4 912
Finnmark	1 406	2	71	1 479
Totalt	151 442	6003	8 168	165 613

SSB

Tabell 2.10 viser arbeidsforbruket fordelt på fylker i 2007. Rogaland har fortsatt størst arbeidsforbruk totalt med 14 816 000 timer, og Finnmark og Aust-Agder har det laveste med hhv. 1 054 000 og 1 671 000 timer. Oppland har hatt en nedgang på arbeidsforbruket i skogbruket med hele 46 prosent fra 1999 til 2007. Hovedårsaken til utviklingen er at stadig flere skogeiere har satt bort tømmerdriften til entreprenører med hogstmaskiner og store tømmertraktorer. Driftsgranskingene i skogbruket i 2008 viste en entreprenørandel på 87 prosent mot 60 prosent så sent som i 2002.¹⁰

¹⁰ NILF (2009) Driftsgranskingar i jord- og skogbruk. Rekneskapsresultat 2008. s. 83

Tabell 2.10 Arbeidsforbruk i landbruket (timer i alt) i 2007 fordelt etter fylker. Tusen timer

Fylke	Jord- og hagebruk	Skogbruk	Tilleggs- næringer	Totalt
Østfold	4 529	260	322	5 111
Akershus/Oslo	3 919	160	493	4 573
Hedmark	8 497	385	539	9 421
Oppland	12 489	327	590	13 406
Buskerud	4 623	238	503	5 364
Vestfold	3 529	199	233	3 960
Telemark	2 657	155	273	3 086
Øst-Agder	1 501	83	87	1 671
Vest-Agder	2 334	108	164	2 607
Rogaland	14 093	174	550	14 816
Hordaland	7 258	205	407	7 870
Sogn og Fjordane	8 539	213	422	9 174
Møre og Romsdal	8 331	170	410	8 911
Sør-Trøndelag	7 875	258	551	8 684
Nord-Trøndelag	9 716	324	466	10 506
Nordland	7 387	124	339	7 849
Troms	3 379	77	118	3 575
Finnmark	991	2	61	1 054
Totalt	111 648	3 462	6 529	121 639

SSB

Tabell 2.11 viser utviklingen i arbeidsforbruket i landbruket etter årsverk fra 1999 til 2007 fordelt på BA-soner. Det er en nedgang i alle soner i denne perioden. Den største prosentvise nedgangen ser man i sone 5 med 34 prosent, mens den minste nedgangen ser man i sone 2 med 21 prosent.

Tabell 2.11 Arbeidsforbruk i landbruket i 1999 og 2007 fordelt etter BA-sentralitet. Årsverk ¹⁾

BA-soner	Landbruket, totalt		
	Årsverk		Prosentvis endring
	1999	2007	1999 til 2007
Sone 1	21 604	16 044	- 26 %
Sone 2	16 513	13 232	- 20 %
Sone 3	18 828	13 905	- 26 %
Sone 4	23 945	17 727	- 26 %
Sone 5	7 437	5 023	- 32 %
Totalt	88 327	65 929	- 25 %

1) Det er regnet 1875 timer pr årsverk i 1999 og 1845 timer pr årsverk i 2007, jf. Budsjettnemnda for jordbruket.

SSB

Hordaland hadde størst, prosentvis nedgang i arbeidsforbruk i landbruket med 35 %, mens Rogaland hadde minst nedgang med 18 % nedgang.

Tabell 2.12 Arbeidsforbruk i landbruket i 1999 og 2007 fordelt etter fylker. Årsverk

Fylke	Landbruket, totalt		
	Årsverk		Prosentvis endring
	1999	2007	1999 til 2007
Østfold	3 578	2 770	- 23 %
Akershus/Oslo	3 557	2 479	- 30 %
Hedmark	6 597	5 106	- 23 %
Oppland	9 311	7 266	- 22 %
Buskerud	4 030	2 907	- 28 %
Vestfold	2 714	2 147	- 21 %
Telemark	2 177	1 673	- 23 %
Øst-Agder	1 309	905	- 31 %
Vest-Agder	2 061	1 413	- 31 %
Rogaland	9 841	8 031	- 18 %
Hordaland	6 530	4 266	- 35 %
Sogn og Fjordane	6 883	4 972	- 28 %
Møre og Romsdal	6 833	4 830	- 29 %
Sør-Trøndelag	6 708	4 707	- 30 %
Nord-Trøndelag	7 360	5 694	- 23 %
Nordland	5 429	4 254	- 22 %
Troms	2 620	1 937	- 26 %
Finnmark	788	572	- 28 %
Totalt	88 327	65 929	- 25 %

SSB

Tabell 2.13 viser sysselsettingen i primærjordbruket i 1999, 2004 og 2009 fordelt etter BA-sentralitet. Man ser at det har vært en nedgang fra 1999 til 2004 og 2004 til 2009 i alle sonene, men at nedgangen er betydelig mindre i den siste perioden. I gjennomsnitt falt sysselsettingen i primærjordbruket med 7 prosent fra 2004 til 2009, mens fra 1999 til 2004 falt gjennomsnittlige sysselsetting i primærjordbruket med hele 16 prosent.

Tabell 2.13 Sysselsetting i primærjordbruket på 2000-tallet fordelt etter BA-sentralitet. Antall sysselsatte

BA-soner	Sysselsatte i primærjordbruket				
	Antall			Prosentvis endring	
	1999	2004	2009	1999 til 2004	2004 til 2009
Sone 1	21 609	18 480	17 505	- 14 %	- 5 %
Sone 2	13 043	10 858	10 783	- 17 %	- 1 %
Sone 3	13 588	11 601	10 881	- 15 %	- 6 %
Sone 4	16 175	13 406	11 852	- 17 %	- 12 %
Sone 5	5 229	3 859	3 387	- 26 %	- 12 %
Total	69 644	58 204	54 409	- 16 %	- 7 %

SSB

Man ser ut av tabell 2.14 at sysselsettingen i primærskogbruket falt med 23–27 prosent i alle BA-soner fra 1999 til 2004, mens at denne utviklingen flatet ut i perioden 2004–2009. Sone 5 hadde blant annet 11 prosent økning i antall sysselsatte i primærskogbruket fra 2004 til 2009 (eller 31 årsverk).

Tabell 2.14 Sysselsetting i primærskogbruket på 2000-tallet fordelt etter BA-sentralitet.
Antall sysselsatte

BA-soner	Sysselsatte i primærskogbruket				
	Antall			Prosentvis endring	
	1999	2004	2009	1999 til 2004	2004 til 2009
Sone 1	2 473	1 904	1 761	- 23 %	- 8 %
Sone 2	1 680	1 221	1 249	- 27 %	2 %
Sone 3	2 223	1 612	1 484	- 27 %	- 8 %
Sone 4	1 259	929	948	- 26 %	2 %
Sone 5	370	278	309	- 25 %	11 %
Total	8 005	5 944	5 751	- 26 %	- 3 %

SSB

Tabell 2.15 er en oversikt over sysselsettingen i primærjordbruket i 1999, 2004 og 2009 fordelt etter fylker. Fra 1999 til 2004 var nedgangen i antall sysselsatte størst i Oslo, Møre og Romsdal og Troms hvis man måler i prosent, men hvis man måler i antall sysselsatte så var nedgangen størst i Rogaland med 1850 sysselsatte. Fra 2004 til 2009 var nedgangen størst i Troms og Hordaland hvis man måler i prosent, men hvis man måler i antall sysselsatte så var nedgangen størst i Hordaland med 550 sysselsatte.

Tabell 2.15 Sysselsetting i primærjordbruket på 2000-tallet fordelt etter fylker. Antall sysselsatte

Fylker	Sysselsatte i primærjordbruket				
	Antall			Prosentvis endring	
	1999	2004	2009	1999 til 2004	2004 til 2009
Østfold	3 277	2 983	2 846	- 9 %	- 5 %
Akershus	3 627	3 223	2 990	- 11 %	- 7 %
Oslo	826	574	647	- 31 %	13 %
Hedmark	4 961	4 240	4 047	- 15 %	- 5 %
Oppland	6 171	4 969	4 781	- 19 %	- 4 %
Buskerud	3 190	2 642	2 672	- 17 %	1 %
Vestfold	2 685	2 472	2 487	- 8 %	1 %
Telemark	1 971	1 730	1 542	- 12 %	- 11 %
Øst-Agder	1 091	833	804	- 24 %	- 3 %
Vest-Agder	1 919	1 542	1 527	- 20 %	- 1 %
Rogaland	10 432	8 582	8 144	- 18 %	- 5 %
Hordaland	4 700	4 002	3 452	- 15 %	- 14 %
Sogn og Fjordane	4 308	3 636	3 268	- 16 %	- 10 %
Møre og Romsdal	4 643	3 439	2 989	- 26 %	- 13 %
Sør-Trøndelag	5 092	4 536	4 083	- 11 %	- 10 %
Nord-Trøndelag	4 582	3 932	3 613	- 14 %	- 8 %
Nordland	3 384	2 682	2 546	- 21 %	- 5 %
Troms	1 988	1 472	1 265	- 26 %	- 14 %
Finnmark	796	715	706	- 10 %	- 1 %
Total	69 644	58 204	54 409	- 16 %	- 7 %

SSB

Tabell 2.16 viser utviklingen i antall sysselsatte i primærskogbruket fordelt på fylker. Her er utviklingen litt ulik mellom fylkene, men i de fem fylkene som hadde flest sysselsatte i 1999 så var nedgangen størst i Hedmark fra 1999 til 2004. Fra 2004 til 2009 var nedgangen størst i Buskerud med 13 prosent. I denne perioden hadde en del fylker, blant annet Akershus, en stor økning i antall sysselsatte.

Tabell 2.16 Sysselsetting i primærskogbruket på 2000-tallet fordelt etter fylker. Antall sysselsatte

Fylker	Sysselsatte i primærskogbruket				
	Antall			Prosentvis endring	
	1999	2004	2009	1999 til 2004	2004 til 2009
Østfold	416	302	281	- 27 %	- 7 %
Akershus	519	441	538	- 15 %	22 %
Oslo	289	303	128	5 %	- 58 %
Hedmark	1 593	1 054	1 097	- 34 %	4 %
Oppland	834	617	637	- 26 %	3 %
Buskerud	1 050	772	673	- 26 %	- 13 %
Vestfold	320	273	239	- 15 %	- 12 %
Telemark	781	562	505	- 28 %	- 10 %
Øst-Agder	491	370	351	- 25 %	- 5 %
Vest-Agder	274	192	196	- 30 %	2 %
Rogaland	61	57	75	- 7 %	32 %
Hordaland	114	95	107	- 17 %	13 %
Sogn og Fjordane	84	66	82	- 21 %	24 %
Møre og Romsdal	133	87	107	- 35 %	23 %
Sør-Trøndelag	358	215	173	- 40 %	- 20 %
Nord-Trøndelag	467	370	364	- 21 %	- 2 %
Nordland	170	106	118	- 38 %	11 %
Troms	47	50	63	6 %	26 %
Finnmark	4	12	13	200 %	8 %
Total	8 005	5 944	5 751	- 26 %	- 3 %

SSB

Tabell 2.17 viser antall sysselsatte personer i primærjordbruket og primærskogbruket i 2009 fordelt etter BA-sentralitet. Det er flest sysselsatte i sone 1 i både jordbruket og skogbruket, og det er færrest sysselsatte i sone 5 i både jordbruket og skogbruket.

Tabell 2.17 Sysselsetting i primærjordbruket i 2009 etter BA-soner. Antall sysselsatte

BA-soner	Sysselsatte i primærjordbruket		Sysselsatte i primærskogbruket	
	Antall	Prosent	Antall	Prosent
Sone 1	17 705	32 %	1 761	31 %
Sone 2	10 783	20 %	1 249	22 %
Sone 3	10 881	20 %	1 484	26 %
Sone 4	11 852	22 %	948	16 %
Sone 5	3 388	6 %	309	5 %
Totalt	54 409	100 %	5 750	100 %

SSB

Sysselsettingen i primærjordbruket fordelt etter fylker vises i tabell 2.18. Man ser at Rogaland har flest sysselsatte med 8 144, mens Oslo, Finnmark og Aust-Agder har færrest sysselsatte med hhv. 647, 706 og 804.

Tabell 2.18 Sysselsetting i primærjordbruket i 2009 etter fylker. Antall sysselsatte

Fylker	Sysselsatte i primærjordbruket	
	Antall	Prosent av total
Østfold	2 846	5 %
Akershus	2 990	5 %
Oslo	647	1 %
Hedmark	4 047	7 %
Oppland	4 781	9 %
Buskerud	2 672	5 %
Vestfold	2 487	5 %
Telemark	1 542	3 %
Aust-Agder	804	1 %
Vest-Agder	1 527	3 %
Rogaland	8 144	15 %
Hordaland	3 452	6 %
Sogn og Fjordane	3 268	6 %
Møre og Romsdal	2 989	5 %
Sør-Trøndelag	4 083	8 %
Nord-Trøndelag	3 613	7 %
Nordland	2 546	5 %
Troms	1 265	2 %
Finnmark	706	1 %
Total	54 409	100 %

SSB

Tabell 2.19 viser jordbrukets og skogbrukets andel av total sysselsetting på 2000-tallet fordelt på BA-soner. Den generelle trenden er at jordbrukets og skogbrukets andel av total sysselsetting har sunket i løpet av 2000-tallet. I 1999 hadde jordbruket 3,3 prosent av den totale sysselsettingen, mens i 2009 hadde denne andelen falt til 2,1 prosent. I sone 5 har jordbrukets andel av total sysselsetting falt med 4,3 prosentpoeng fra 10,8 prosent til 6,5 prosent. I sone 3 har skogbrukets andel av total sysselsetting falt med 0,4 prosentpoeng, fra 0,9 prosent til 0,5 prosent. Man skal også ha i mente at den totale sysselsettingen har økt fra 1999 til 2009 med over 20 prosent. Jordbrukets og skogbrukets andel av total sysselsetting faller dermed både på grunn av at sysselsettingen i jordbruket og skogbruket reduseres, men også fordi den totale sysselsettingen øker.

Tabell 2.19 Jordbrukets og skogbrukets andel av total sysselsetting på 2000-tallet fordelt etter BA-sentralitet

BA-soner	Total sysselsetting			Jordbrukets andel av total sysselsetting			Skogbrukets andel av total sysselsetting		
	Antall			Prosent			Prosent		
	1999	2004	2009	1999	2004	2009	1999	2004	2009
Sone 1	1 247 419	1 326 733	1 533 832	1,7 %	1,4 %	1,1 %	0,2 %	0,1 %	0,1 %
Sone 2	399 103	416 131	476 437	3,3 %	2,6 %	2,3 %	0,4 %	0,3 %	0,3 %
Sone 3	241 183	247 318	282 950	5,6 %	4,7 %	3,8 %	0,9 %	0,7 %	0,5 %
Sone 4	190 341	193 487	216 689	8,5 %	6,9 %	5,5 %	0,7 %	0,5 %	0,4 %
Sone 5	48 275	48 057	52 259	10,8 %	8,0 %	6,5 %	0,8 %	0,6 %	0,6 %
Total	2 126 321	2 231 726	2 562 167	3,3 %	2,6 %	2,1 %	0,4 %	0,3 %	0,2 %

SSB

De neste tabellene sier noe om husholdningsinntekter hos brukere og eiere av landbruks-eiendommer. Landbrukseiendommer er definert som eiendommer med minst 5 dekar jordbruksareal og/eller minst 25 dekar produktiv skog. Det er tall for årene 2001 og 2008 som blir presentert (eldste og nyeste mulige år). I tabell 2.20 vises hvor mange brukere og eiere av landbrukseiendommer som tallene i tabell 2.21 til og med 2.24 baserer seg på. Selv om brukere også oftest er eiere, er materialet i disse tabellene fordelt slik at en husholdning bare går inn i én av de to gruppene. Det betyr at «eiere» i tabellene ikke driver en jordbruksbedrift¹¹. Dersom det er flere personer i en husholdning som er eier eller bruker, er også husholdningen bare tatt med én gang. Upersonlige foretak er ikke med i tabellen og de har økt i antall fra 2001 til 2008. Det betyr at antall brukere i tabellene vil være litt mindre enn antall jordbruksbedrifter for begge år, men forskjellen fra antall jordbruksbedrifter er noe større i 2008.

For begge år er det noen enheter som ikke er med i tabellen fordi eier i materialet er «uoppgitt», og da er det umulig å regne på husholdningsinntekt. I 2001 var landbruksregisteret eneste kilde for å få kobling til eier, mens en i 2008 også har GAB-registeret som kilde. Det betyr at frafall på grunn av «uoppgitt» eier er mindre i 2008.

Tabell 2.20 viser 30 prosent nedgang i antall brukere og 22 prosent økning i antall eiere. Denne utviklingen må være i mente når en skal vurdere utviklingen vist i tabell 2.21 og tabell 2.22.

Tabell 2.20 Antall eiere eller brukere av landbrukseiendommer i 2001 og 2008 fordelt etter BA-sentralitet

BA-soner	Antall enheter			
	2001		2008	
	Eiere	Brukere	Eiere	Brukere
Sone 1	22 165	16 151	29 168	12 316
Sone 2	19 983	12 058	23 186	8 338
Sone 3	23 486	14 789	27 211	10 095
Sone 4	26 340	15 859	32 511	10 739
Sone 5	10 666	5 199	13 326	3 297
Hele landet	102 640	64 056	125 402	44 785

SSB

¹¹ Jordbruksbedrift defineres slik av SSB: «Virksomhet med jordbruksdrift, inkludert hagebruk og husdyrhold. Bedriften omfatter alt som blir drevet som en enhet under en ledelse og med felles bruk av produksjonsmidler. Jordbruksbedriften er uavhengig av kommunegrenser. En jordbruksbedrift skal ha et driftssenter på en landbrukseiendom.»

Antall jordbruksbedrifter er omtrent det samme som antall tilskuddssøkere, men det er et lite tillegg for ikke-søkere.

Det finnes minstegrenser for antall dyr i husdyrholdet og for areal i planteproduksjonen for å regne noe som en jordbruksbedrift

Tabell 2.21 viser samlede husholdningsinntekter, dvs. bruttoinntekter, med en del undergrupper for eiere av landbrukseiendommer i 2001 og 2008 fordelt på BA-soner. Man ser at det er sone 4 som hadde den høyeste samlede bruttoinntekten i 2001 av sonene, mens i 2008 er det sone 1 som har den høyeste samlede bruttoinntekten. Sone 5 har den laveste samlede bruttoinntekten med kun 4 737 mill. kr i 2001, mens denne størrelsen har økt til 8 887 mill. kr i 2008. Det var også sone 1 som hadde den største prosentvise økningen i den samlede bruttoinntekten fra 2001 til 2008 med en økning på 101 prosent.

Tabell 2.21 Samlet husholdningsinntekt for eiere av landbrukseiendommer i 2001 og 2008 fordelt etter BA-sentralitet. Millioner kroner

	Sone 1		Sone 2		Sone 3		Sone 4		Sone 5		Total	
	2001	2008	2001	2008	2001	2008	2001	2008	2001	2008	2001	2008
Personinntekt, lønn	6 579	14 158	5 581	10 489	6 171	11 799	6 838	13 485	2 703	5 320	27 872	55 251
I prosent av bruttoinntekter	55 %	59 %	56 %	59 %	56 %	60 %	56 %	61 %	57 %	60 %	56 %	60 %
Personinntekt, pensjoner	2 336	3 738	2 080	3 095	2 546	3 783	2 773	4 540	1 144	1 982	10 879	17 138
I prosent av bruttoinntekter	20 %	16 %	21 %	18 %	23 %	19 %	23 %	21 %	24 %	22 %	22 %	19 %
Næringsinntekt, jordbruk, inkl. sykepenger	212	572	140	353	121	371	114	409	40	144	627	1 850
I prosent av bruttoinntekter	2 %	2 %	1 %	2 %	1 %	2 %	1 %	2 %	1 %	2 %	1 %	2 %
Næringsinntekt, skog	102	168	76	113	117	153	50	101	17	28	362	562
I prosent av bruttoinntekter	1 %	1 %	1 %	1 %	1 %	1 %	0 %	0 %	0 %	0 %	1 %	1 %
Næringsinntekt, fiske og fangst	45	48	62	59	104	84	114	129	98	108	423	428
I prosent av bruttoinntekter	0 %	0 %	1 %	0 %	1 %	0 %	1 %	1 %	2 %	1 %	1 %	0 %
Næringsinntekt, annen næring	720	1 420	573	863	568	904	744	1 114	245	386	2 850	4 684
I prosent av bruttoinntekter	6 %	6 %	6 %	5 %	5 %	5 %	6 %	5 %	5 %	4 %	6 %	5 %
Kapitalinntekter	1 939	3 913	1 492	2 685	1 402	2 588	1 505	2 327	489	919	6 827	12 432
I prosent av bruttoinntekter	16 %	16 %	15 %	15 %	13 %	13 %	12 %	11 %	10 %	10 %	14 %	13 %
Bruttoinntekter	11 932	24 018	10 003	17 656	11 029	19 682	12 139	22 105	4 737	8 887	49 840	92 348
I prosent av bruttoinntekter	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Prosentvis endring, 2001-2008	101 %		77 %		78 %		82 %		88 %		85 %	

Kilde: SSB

Tabell 2.22 viser det samme som tabell 2.21, men nå er det brukere av landbrukseiendommer og ikke eiere som danner utgangspunktet for dataene. Man ser at sone 1 hadde den største prosentvise økningen i bruttoinntekter fra 2001 til 2008 med 13 prosent, mens sone 5 hadde en nedgang på 8 prosent i den samme perioden. Det er spesielt pensjoner, næringsinntekt fra jordbruket og næringsinntekt fra fiske og fangst som drar ned bruttoinntekten for

sone 5. Data for tabellene 2.21 og 2.22 er fra selvangivelsene. Det betyr at næringsinntekt jordbruk er regnet før jordbruksfradraget som har økt en del i perioden.

En legger merke til at jordbruket i 2008 utgjør 20 prosent av brukerfamilienes husholdningsinntekt. Dette kan kanskje virke lite. For den som sammenligner med SSBs publisering «Bøndernes inntekt og formue» vil en finne at næringsinntekt fra jordbruket utgjør 31 prosent av bruttoinntekten i 2008 *for bruker*. Forskjellen er altså at SSB ikke regner andelen for husholdningen slik det her er gjort, men for hovedbrukeren. I NILFs Driftsgranskinger utgjorde i 2008 driftsoverskudd i jordbruket 40 prosent av samlet arbeidsvederlag og forrentning på det gjennomsnittlige deltakerbruket. Hovedforklaringen til at jordbruket betyr mye mer i Driftsgranskningene, er at deltakerne velges blant den delen av landbruket der storparten av inntekten til brukerfamilien kommer fra selve bruket.

Tabell 2.22 Samlet husholdningsinntekt for brukere av landbrukseiendommer i 2001 og 2008 fordelt etter BA-sentralitet. Millioner kroner

	Sone 1		Sone 2		Sone 3		Sone 4		Sone 5		Total	
	2001	2008	2001	2008	2001	2008	2001	2008	2001	2008	2001	2008
Personinntekt, lønn	5 364	6 126	3 740	3 886	4 434	4 678	4 329	4 415	1 406	1 353	19 273	20 458
I prosent av bruttoinntekter	53 %	53 %	52 %	53 %	54 %	56 %	52 %	53 %	52 %	55 %	53 %	54 %
Personinntekt, pensjoner	721	721	570	489	746	634	770	681	254	201	3 061	2 727
I prosent av bruttoinntekter	7 %	6 %	8 %	7 %	9 %	8 %	9 %	8 %	9 %	8 %	8 %	7 %
Næringsinntekt, jordbruk, inkl. sykepenges	2 145	2 223	1 624	1 464	1 720	1 608	2 077	1 741	628	495	8 194	7 530
I prosent av bruttoinntekter	21 %	19 %	23 %	20 %	21 %	19 %	25 %	21 %	23 %	20 %	22 %	20 %
Næringsinntekt, skog	186	164	164	138	234	174	144	89	26	22	725	587
I prosent av bruttoinntekter	2 %	1 %	2 %	2 %	3 %	2 %	2 %	1 %	1 %	1 %	2 %	2 %
Næringsinntekt, fiske og fangst	9	5	15	9	24	19	34	18	51	33	133	85
I prosent av bruttoinntekter	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	2 %	1 %	0 %	0 %
Næringsinntekt, annen næring	752	953	419	487	453	510	453	490	134	149	2 211	2 589
I prosent av bruttoinntekter	7 %	8 %	6 %	7 %	5 %	6 %	5 %	6 %	5 %	6 %	6 %	7 %
Kapitalinntekter	993	1 278	643	861	640	726	598	821	195	226	3 069	3 914
I prosent av bruttoinntekter	10 %	11 %	9 %	12 %	8 %	9 %	7 %	10 %	7 %	9 %	8 %	10 %
Bruttoinntekter	10 169	11 470	7 175	7 336	8 251	8 352	8 377	8 255	2 695	2 478	36 666	37 891
I prosent av bruttoinntekter	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Prosentvis endring, 2001-2008	13 %		2 %		1 %		- 1 %		- 8 %		3 %	

Kilde: SSB

De neste tabellene viser gjennomsnittlig husholdningsinntekt for brukere og eiere av landbrukseiendommer i 2001 og 2008 fordelt etter BA-sentralitet. Dette vil si at de totale tallene fra tabell 2.21 og 2.22 er dividert med tallene i tabell 2.20.

Tabell 2.23 viser gjennomsnittlig husholdningsinntekt for eiere av landbrukseiendommer i 2001 og 2008. Her er utviklingen i bruttoinntekt mye jevnere mellom sonene enn hva som var tilfellet med de totale tallene i tabell 2.21. Den gjennomsnittlige bruttoinntekten har økt med 48–54 prosent i alle de fem BA-sonene mellom 2001 og 2008. Det er dermed ikke store forskjeller i inntektsutviklingen mellom eiere fra de ulike BA-sonene. Næringsinntekt fra primærnæringene betyr svært lite for de fleste av disse husholdningene.

Tabell 2.23 Gjennomsnittlig husholdningsinntekt for eiere av landbrukseiendommer i 2001 og 2008 fordelt etter BA-sentralitet. Tusen kroner

	Sone 1		Sone 2		Sone 3		Sone 4		Sone 5		Total	
	2001	2008	2001	2008	2001	2008	2001	2008	2001	2008	2001	2008
Personinntekt, lønn	297	485	279	452	263	434	260	415	254	399	272	441
I prosent av bruttoinntekter	55 %	59 %	56 %	59 %	56 %	60 %	56 %	61 %	57 %	60 %	56 %	60 %
Personinntekt, pensjoner	105	128	104	134	108	139	105	140	107	149	106	137
I prosent av bruttoinntekter	20 %	16 %	21 %	18 %	23 %	19 %	23 %	21 %	24 %	22 %	22 %	19 %
Næringsinntekt, jordbruk, inkl. sykepenger	10	20	7	15	5	14	4	13	4	11	6	15
I prosent av bruttoinntekter	2 %	2 %	1 %	2 %	1 %	2 %	1 %	2 %	1 %	2 %	1 %	2 %
Næringsinntekt, skog	5	6	4	5	5	6	2	3	2	2	4	5
I prosent av bruttoinntekter	1 %	1 %	1 %	1 %	1 %	1 %	0 %	0 %	0 %	0 %	1 %	1 %
Næringsinntekt, fiske og fangst	2	2	3	3	4	3	4	4	9	8	4	3
I prosent av bruttoinntekter	0 %	0 %	1 %	0 %	1 %	0 %	1 %	1 %	2 %	1 %	1 %	0 %
Næringsinntekt, annen næring	33	49	29	37	24	33	28	34	23	29	28	37
I prosent av bruttoinntekter	6 %	6 %	6 %	5 %	5 %	5 %	6 %	5 %	5 %	4 %	6 %	5 %
Kapitalinntekter	87	134	75	116	60	95	57	72	46	69	67	99
I prosent av bruttoinntekter	16 %	16 %	15 %	15 %	13 %	13 %	12 %	11 %	10 %	10 %	14 %	13 %
Bruttoinntekter	538	823	501	762	470	723	461	680	444	667	486	736
I prosent av bruttoinntekter	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Prosentvis endring, 2001-2008	53 %		52 %		54 %		48 %		50 %		51 %	

Kilde: SSB

Tabell 2.24 viser gjennomsnittlig husholdningsinntekter for brukere av landbrukseiendommer. Her ser man den samme utviklingen i bruttoinntekter som for eiere av landbrukseiendommer i tabell 2.23. Utviklingen i gjennomsnittlig bruttoinntekt er svært lik i de fem sonene. Utviklingen for de enkelte typer inntekt varierer likevel noe. Jordbrukets andel av husholdningsinntekten er redusert med 2,5 prosentpoeng og utgjør snaut 20 prosent i 2008.

Tabell 2.24 Gjennomsnittlig husholdningsinntekt for brukere av landbrukseiendommer i 2001 og 2008 fordelt etter BA-sentralitet. Tusen kroner

	Sone 1		Sone 2		Sone 3		Sone 4		Sone 5		Total	
	2001	2008	2001	2008	2001	2008	2001	2008	2001	2008	2001	2008
Personinntekt, lønn	332	497	310	466	300	463	273	411	271	410	301	457
I prosent av bruttoinntekter	53 %	53 %	52 %	53 %	54 %	56 %	52 %	53 %	52 %	55 %	53 %	54 %
Personinntekt, pensjoner	45	59	47	59	50	63	49	63	49	61	48	61
I prosent av bruttoinntekter	7 %	6 %	8 %	7 %	9 %	8 %	9 %	8 %	9 %	8 %	8 %	7 %
Næringsinntekt, jordbruk, inkl. sykepenger	133	181	135	176	116	159	131	162	121	150	128	168
I prosent av bruttoinntekter	21 %	19 %	23 %	20 %	21 %	19 %	25 %	21 %	23 %	20 %	22 %	20 %
Næringsinntekt, skog	12	13	14	17	16	17	7	8	5	7	11	13
I prosent av bruttoinntekter	2 %	1 %	2 %	2 %	3 %	2 %	1 %	1 %	1 %	1 %	2 %	2 %
Næringsinntekt, fiske og fangst	1	0	1	1	2	2	2	2	10	10	2	2
I prosent av bruttoinntekter	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	2 %	1 %	0 %	0 %
Næringsinntekt, annen næring	47	77	35	59	31	51	29	46	26	45	35	58
I prosent av bruttoinntekter	7 %	8 %	6 %	7 %	6 %	6 %	5 %	6 %	5 %	6 %	6 %	7 %
Kapitalinntekter	62	104	53	103	43	72	38	77	38	69	48	88
I prosent av bruttoinntekter	10 %	11 %	9 %	12 %	8 %	9 %	7 %	10 %	7 %	9 %	8 %	10 %
Bruttoinntekter	630	931	595	880	558	827	528	769	518	752	572	846
I prosent av bruttoinntekter	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Prosentvis endring, 2001-2008	48 %		48 %		48 %		46 %		45 %		48 %	

Kilde: SSB

Tabell 2.25 viser en oversikt over landbrukseiendommer i alt, landbrukseiendommer med boligbygning og bosetting og personer i alt bosatt på landbrukseiendommer med boligbygning. Man ser at sone 1, sone 2, sone 3 og sone 4 har mer eller mindre like mange landbrukseiendommer, mens sone 5 har færrest landbrukseiendommer og har bare 10 prosent av de totale landbrukseiendommene.

Når det kommer til landbrukseiendommer med boligbygning og bosetting så ser man den samme trenden med de fire første sonene på et relativt likt nivå, mens sone 5 har bare 9 prosent av denne typen landbrukseiendommer. Det er 65 000 færre landbrukseiendommer med boligbygning og bosetting enn landbrukseiendommer i alt.

Den siste delen av tabell 2.25 viser antall personer i alt på landbrukseiendommer med boligbygning. Den samme trenden som ovenfor går igjen også her, men det er sone 1 som har flest personer i denne kategorien med 116 066 og sone 5 som har færrest personer i denne kategorien med 32 559. Totalt bor omtrent 9 prosent av befolkningen på landbrukseiendommer.

Tabell 2.25 Bosetting på landbrukseiendommer i 2009 etter BA-sentralitet. Antall eiendommer og personer

BA-soner	Landbrukseiendommer i alt		Landbrukseiendommer med boligbygning og bosetting		Personer i alt bosatt på landbrukseiendommer med boligbygning	
	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent
Sone 1	41 775	22 %	29 841	24 %	116 066	27 %
Sone 2	34 995	19 %	24 196	20 %	85 070	20 %
Sone 3	42 233	23 %	27 697	23 %	95 591	22 %
Sone 4	48 611	26 %	29 783	24 %	100 896	23 %
Sone 5	19 160	10 %	10 481	9 %	32 559	8 %
Total	186 774	100 %	121 998	100 %	430 182	100 %

SSB

Tabell 2.26 viser de samme tallene som ovenfor, men med en annen fordelingsnøkkel – nemlig fylker. Det er flest landbrukseiendommer i alt i Nordland med 17 960 eiendommer og færrest i Oslo, Finnmark og Vestfold med hhv. 139, 3 894 og 4 832 eiendommer.

Hedmark og Oppland har flest landbrukseiendommer med boligbygning og bosetting, hhv. 11 354 og 10 763 eiendommer. Oslo, Finnmark og Aust-Agder har færrest landbrukseiendommer med boligbygning og bosetting med hhv. 66, 2 058 og 3 566 eiendommer.

Det er også i Oppland og Hedmark at flest personer er bosatt på landbrukseiendommer med boligbygning med hhv. 38 342 og 37 065, Oslo og Finnmark som har færrest personer i denne kategorien med hhv. 547 og 6 031 personer.

I Nordland er det boligbygning og bosetting på under halvparten av landbrukseiendommene. I Troms og Finnmark er nesten halvparten av landbrukseiendommer uten boligbygning og bosetting. Nord-Norge har også relativt få personer bosatt på landbrukseiendommer.

Tabell 2.26 Bosetting på landbrukseiendommer i 2009 etter fylker. Antall personer

Fylker	Landbrukseiendommer i alt		Landbrukseiendommer med boligbygning og bosetting		Personer i alt bosatt på landbrukseiendommer med boligbygning	
	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent
Østfold	6 962	4 %	5 105	4 %	18 699	4 %
Akershus	7 929	4 %	5 865	5 %	24 054	6 %
Oslo	139	0,1 %	66	0,1 %	547	0,1 %
Hedmark	16 815	9 %	11 354	9 %	37 065	9 %
Oppland	15 091	8 %	10 763	9 %	38 342	9 %
Buskerud	9 881	5 %	6 886	6 %	24 975	6 %
Vestfold	4 832	3 %	3 788	3 %	14 031	3 %
Telemark	8 260	4 %	5 349	4 %	17 713	4 %
Aust-Agder	5 584	3 %	3 566	3 %	11 636	3 %
Vest-Agder	7 506	4 %	4 469	4 %	14 025	3 %
Rogaland	10 788	6 %	7 748	6 %	32 628	8 %
Hordaland	13 584	7 %	8 806	7 %	30 936	7 %
Sogn og Fjordane	10 541	6 %	7 299	6 %	26 811	6 %
Møre og Romsdal	14 292	8 %	9 842	8 %	34 474	8 %
Sør-Trøndelag	11 462	6 %	7 655	6 %	28 841	7 %
Nord-Trøndelag	9 978	5 %	7 071	6 %	27 927	6 %
Nordland	17 960	10 %	8 545	7 %	25 232	6 %
Troms	11 276	6 %	5 763	5 %	16 215	4 %
Finnmark	3 894	2 %	2 058	2 %	6 031	1 %
Total	186 774	100 %	121 998	100 %	430 182	100 %

Tabell 2.27 viser landbrukseiendommer i alt fordelt etter BA-sentralitet i 2000, 2006 og 2009. Her er det kun mindre endringer fra 2000 til 2009 har det blitt 5 265 færre landbrukseiendommer på landsbasis. Sone 5 har kun fått 6 færre landbrukseiendommer i perioden 2000 til 2009, mens sone 1 har 1 713 færre eiendommer og sone 3 har 1 661 færre eiendommer i den samme tidsperioden.

Tabell 2.27 Landbrukseiendommer i alt fordelt etter BA-sentralitet på 2000-tallet. Antall eiendommer

BA-soner	Landbrukseiendommer i alt				
	Antall			Prosentvis endring	
	2000	2006	2009	2000 til 2006	2006 til 2009
Sone 1	43 488	42 996	41 775	- 1 %	- 3 %
Sone 2	36 180	36 077	34 995	- 0,3 %	- 3 %
Sone 3	43 894	43 247	42 233	- 1 %	- 2 %
Sone 4	49 311	49 165	48 611	- 0,3 %	- 1 %
Sone 5	19 166	19 149	19 160	- 0,1 %	0,1 %
Total	192 039	190 634	186 774	- 1 %	- 2 %

SSB

En annen kategori er landbrukseiendommer med boligbygning og bosetting. Her også har man fordelt etter BA-sentralitet og tidsperioden er fortsatt 2000 til 2009. Nedgangen i denne type eiendommer har vært noe større enn den forrige kategorien. Fra 2000 til 2006 og fra 2006 til 2009 var nedgangen på 4 prosent. Sone 5 mistet flest landbrukseiendommer fra 2000 til 2006 med 6 prosent nedgang, mens fra 2006 til 2009 var det sone 2 som mistet flest landbrukseiendommer hvis en måler i prosentvis nedgang.

Tabell 2.28 Landbrukseiendommer med boligbygning og bosetting fordelt etter BA-sentralitet på 2000-tallet. Antall eiendommer

BA-soner	Landbrukseiendommer med boligbygning og bosetting				
	Antall			Prosentvis endring	
	2000	2006	2009	2000 til 2006	2006 til 2009
Sone 1	31 783	31 039	29 841	- 2 %	- 4 %
Sone 2	26 342	25 584	24 196	- 3 %	- 5 %
Sone 3	30 041	28 844	27 697	- 4 %	- 4 %
Sone 4	32 035	30 747	29 783	- 4 %	- 3 %
Sone 5	11 640	10 942	10 481	- 6 %	- 4 %
Total	131 841	127 156	121 998	- 4 %	- 4 %

SSB

Hvis man ser på personer i alt som er bosatt på landbrukseiendommer med boligbygning så var nedgangen stor fra 2000 til 2006, men fra 2006 til 2009 flatet nedgangen ut betydelig. Fra 2000 til 2006 flyttet 20 % av personene som bodde på en slik landbruks-eiendom bort fra eiendommen, mens fra 2006 til 2009 var den samme størrelsen på bare 4 %. Det var sone 1 som opplevde den største nedgangen fra 2000 til 2006 målt i prosent med hele 27 % nedgang, mens sone 2 opplevde den største nedgangen fra 2006 til 2009 med 6 % nedgang.

Tabell 2.29 **Personer i alt bosatt på landbrukseiendommer med boligbygning fordelt etter BA-sentralitet på 2000-tallet**

BA-soner	Personer i alt bosatt på landbrukseiendommer med boligbygning.				
	Antall			Prosentvis endring	
	2000	2006	2009	2000 til 2006	2006 til 2009
Sone 1	162 337	117 740	116 066	- 27 %	- 1 %
Sone 2	114 878	90 216	85 070	- 21 %	- 6 %
Sone 3	119 540	100 150	95 591	- 16 %	- 5 %
Sone 4	124 076	104 648	100 896	- 16 %	- 4 %
Sone 5	40 554	34 093	32 559	- 16 %	- 4 %
Total	561 385	446 847	430 182	- 20 %	- 4 %

SSB

Tabell 2.30 viser utviklingen i landbrukseiendommer i alt fordelt etter fylker i 2000, 2006 og 2009. Fra 2000 til 2009 var det Hedmark som hadde den største nedgangen med 1 288 eller 7 % færre landbrukseiendommer. Troms hadde en positiv utvikling med 478 flere landbrukseiendommer fra 2000 til 2009.

Tabell 2.30 Landbrukseiendommer i alt fordelt etter fylker på 2000-tallet. Antall eiendommer

Fylker	Landbrukseiendommer i alt				
	Antall			Prosentvis endring	
	2000	2006	2009	2000 til 2006	2006 til 2009
Østfold	7 174	7 088	6 962	- 1 %	- 2 %
Akershus	8 266	8 235	7 929	- 0,4 %	- 4 %
Oslo	141	135	139	- 4 %	3 %
Hedmark	18 103	17 338	16 815	- 4 %	- 3 %
Oppland	15 574	15 449	15 091	- 1 %	- 2 %
Buskerud	9 922	10 069	9 881	1 %	- 2 %
Vestfold	5 113	4 879	4 832	- 5 %	- 1 %
Telemark	8 426	8 361	8 260	- 1 %	- 1 %
Aust-Agder	5 701	5 679	5 584	- 0,4 %	- 2 %
Vest-Agder	7 727	7 562	7 506	- 2 %	- 1 %
Rogaland	11 293	11 243	10 788	- 0,4 %	- 4 %
Hordaland	13 804	13 779	13 584	- 0,2 %	- 1 %
Sogn og Fjordane	10 581	10 589	10 541	0,1 %	- 0,5 %
Møre og Romsdal	14 607	14 532	14 292	- 1 %	- 2 %
Sør-Trøndelag	11 945	11 683	11 462	- 2 %	- 2 %
Nord-Trøndelag	10 367	10 156	9 978	- 2 %	- 2 %
Nordland	18 595	18 658	17 960	0,3 %	- 4 %
Troms	10 798	11 284	11 276	5 %	- 0,1 %
Finnmark	3 902	3 915	3 894	0,3 %	- 1 %
Total	192 039	190 634	186 774	- 1 %	- 2 %

SSB

Den neste tabellen viser landbrukseiendommer med boligbygning og bosetting fordelt etter fylker i 2000, 2006 og 2009. Nordland hadde den største nedgangen med 1 829 færre landbrukseiendommer med boligbygning og bosetting i perioden 2000 til 2009. Buskerud og Oslo opplevde en liten økning med hhv. 39 og 17 flere landbrukseiendommer med boligbygning og bosetting fra 2000 til 2009.

Tabell 2.31 Landbrukseiendommer med boligbygning og bosetting fordelt etter fylker på 2000-tallet. Antall eiendommer

Fylker	Landbrukseiendommer med boligbygning og bosetting				
	Antall			Prosentvis endring	
	2000	2006	2009	2000 til 2006	2006 til 2009
Østfold	5 498	5 281	5 105	- 4 %	- 3 %
Akershus	6 088	6 071	5 865	0 %	- 3 %
Oslo	49	68	66	39 %	- 3 %
Hedmark	12 538	11 910	11 354	- 5 %	- 5 %
Oppland	11 365	11 199	10 763	- 1 %	- 4 %
Buskerud	6 847	7 045	6 886	3 %	- 2 %
Vestfold	3 953	3 897	3 788	- 1 %	- 3 %
Telemark	5 615	5 476	5 349	- 2 %	- 2 %
Øst-Agder	3 788	3 699	3 566	- 2 %	- 4 %
Vest-Agder	4 635	4 606	4 469	- 1 %	- 3 %
Rogaland	8 348	8 077	7 748	- 3 %	- 4 %
Hordaland	9 757	9 251	8 806	- 5 %	- 5 %
Sogn og Fjordane	7 805	7 552	7 299	- 3 %	- 3 %
Møre og Romsdal	10 849	10 240	9 842	- 6 %	- 4 %
Sør-Trøndelag	7 917	7 860	7 655	- 1 %	- 3 %
Nord-Trøndelag	7 301	7 380	7 071	1 %	- 4 %
Nordland	10 374	9 249	8 545	- 11 %	- 8 %
Troms	6 818	6 139	5 763	- 10 %	- 6 %
Finnmark	2 295	2 156	2 058	- 6 %	- 5 %
Total	131 841	127 156	121 998	- 4 %	- 4 %

SSB

Tabell 2.32 viser personer i alt som er bosatt på landbrukseiendommer med boligbygning og bosetting i 2000, 2006 og 2009 fordelt etter fylker. Det var, som nevnt tidligere, en kraftig nedgang fra 2000 til 2006 på landsbasis og i prosent så var nedgangen størst i Akershus og Oslo med hhv. 30 % og 89 % nedgang. I perioden fra 2006 til 2009 viste derimot begge disse fylkene en økning i antall personer på slike landbrukseiendommer. Situasjonen i Oslo må sies å være veldig spesiell og det er uvisst hva som har ført til denne voldsomme nedgangen fra 2000 til 2006. I hele perioden hadde Hordaland den største nedgangen hvis man måler i antall personer og ikke prosent med en nedgang på 14 613 personer.

Tabell 2.32 Personer i alt bosatt på landbrukseiendommer med boligbygning fordelt etter fylker på 2000-tallet. Antall personer

Fylker	Personer i alt bosatt på landbrukseiendommer med boligbygning				
	Antall			Prosentvis endring	
	2000	2006	2009	2000 til 2006	2006 til 2009
Østfold	25 945	19 553	18 699	- 25 %	- 4 %
Akershus	33 028	23 253	24 054	- 30 %	3 %
Oslo	3 384	359	549	- 89 %	52 %
Hedmark	46 586	39 371	37 065	- 15 %	- 6 %
Oppland	47 617	39 964	38 342	- 16 %	- 4 %
Buskerud	28 817	25 715	24 975	- 11 %	- 3 %
Vestfold	19 197	14 583	14 031	- 24 %	- 4 %
Telemark	25 207	18 322	17 713	- 27 %	- 3 %
Øst-Agder	16 015	12 029	11 636	- 25 %	- 3 %
Vest-Agder	18 039	14 798	14 025	- 18 %	- 5 %
Rogaland	39 644	33 395	32 628	- 16 %	- 2 %
Hordaland	45 549	32 223	30 936	- 29 %	- 4 %
Sogn og Fjordane	33 826	27 837	26 811	- 18 %	- 4 %
Møre og Romsdal	43 548	36 089	34 474	- 17 %	- 4 %
Sør-Trøndelag	35 445	29 345	28 841	- 17 %	- 2 %
Nord-Trøndelag	32 442	28 925	27 927	- 11 %	- 3 %
Nordland	36 054	27 383	25 232	- 24 %	- 8 %
Troms	23 094	17 365	16 215	- 25 %	- 7 %
Finnmark	7 948	6 338	6 031	- 20 %	- 5 %
Total	561 385	446 847	430 182	- 20 %	- 4 %

SSB

2.4 Betydning av jordbruket for verdiskapning i Hordaland, Sogn og Fjordane, Sør- og Nord-Trøndelag og Agder

NILF har i den siste tiden hatt flere prosjekter om verdiskapning i jordbruket. Dette gjelder bl.a. Hordaland, Sogn og Fjordane, Trøndelag og Agder-fylkene.¹² Verdiskapning har i denne sammenheng blitt definert på følgende måte:

	Sum inntekter, jordbruk
+	Familiens arbeid på nyanlegg
-	Sum kostnader før avskrivninger, jordbruk
+	Kostnader til leid hjelp
+	Kostnader til jordleie
=	Bruttoprodukt inkl. tilskudd
-	Sum avskrivninger, jordbruk
=	Nettoprodukt inkl. tilskudd (også kalt faktorinntekt)

Verdiskapning er beregnet på kommunenivå. Nedenfor er kommunene videre blitt gruppert etter BA-sentralitet, og en presenterer tall for hver av de tre nevnte regionene.

Verdiskapningstallene som blir presentert nedenfor har en del svakheter. De er basert på regnskapstall fra ulike år slik at det kan være problematisk å sammenligne tabellene direkte. I noen av prosjektene måtte man også tilpasse modellen som er benyttet til å fremskaffe disse tallene, slik at metoden bak tallene kan være noe annerledes fra tabell til tabell. Verdiskapningstallene er også fordelt etter BA-sentralitet - noe som kan være problematisk på fylkesnivå siden det er en fordeling som har utgangspunktet sitt i en landsfordeling.

Det er også gjort et enkelt forsøk med å si noe om ringvirkningene av verdiskapning i primærnæringene. Man har brukt en enkel inntektsmultiplikator som er hentet fra Romarheim (2003).¹³ En slik inntektsmultiplikator multipliseres med verdiskapningen, dvs. nettoinntekten, og man får et anslag på den totale verdiskapningen av aktivitet i primærnæringene. En slik multiplikator er svært usikker, og man må tolke tallene med høy grad av varsomhet. Inntektsmultiplikatoren er beregnet til å være 1,8 i Romarheim (2003).

I Sogn og Fjordane og Hordaland var den totale verdiskapningen på 1 165 mill. kr i 2007. Man ser ut av tabell 2.33 at det er sone 3 og sone 4 som bidrar mest i disse to fylkene. Disse to sonene har også høyest verdiskapning hvis man trekker fra det totale tilskuddet.

¹² Se følgende publikasjoner for en nærmere omtale:

Kjesbu, E., R. Sand og O. Sjelmo 2009 *Landbrukets økonomiske betydning i Trøndelag*, NILF-rapport 2009-3.

Knutsen, H., T. Haukås, L.R. Solberg og A. Olsen 2009. *Verdiskaping i jordbruk, skogbruk og tilleggsnæringar i Hordaland og Sogn og Fjordane*. Notat 2009-14. NILF.

Lyng, A.M., T. Haukås og R. Ommedal, 2008. *Verdiskaping i jordbruket i Aust- og Vest-Agder*. Notat 2008-11. NILF

¹³ Romarheim, H. 2003. *Vurdering av sysselsetting og inntekt i Alstahaug kommune - med særlig vekt på primærnæringene*. Notat 2003-11. NILF

Tabell 2.33 Verdiskapning i Sogn og Fjordane og Hordaland fordelt etter BA-sentralitet i 2007. Millioner kroner

BA-soner	Verdiskapning i Sogn og Fjordane og Hordaland				
	Markedsinntekter, jordbruk	Tilskudd	Nettoprodukt	Nettoprodukt uten tilskudd	Nettoprodukt inkl. ringvirkninger
Sone 1	197	149	146	- 3	263
Sone 2	123	67	69	2	124
Sone 3	550	346	365	20	657
Sone 4	684	438	475	38	855
Sone 5	170	119	109	- 10	196
Total	1 725	1 119	1 165	46	2 097

NILF

Tabell 2.34 viser verdiskapningen i jordbruket i Sør-Trøndelag og Nord-Trøndelag i 2007. Den totale verdiskapningen var på 2 045 mill. kr i 2007. En ser at det er kommunene som tilhører sone 3 som bidrar mest med 1 013 mill. kr. Sone 3 har også høyest markedsinntekter i jordbruket, tilskudd og nettoprodukt uten tilskudd.

Tabell 2.34 Verdiskapning i Sør-Trøndelag og Nord-Trøndelag fordelt etter BA-sentralitet i 2007. Millioner kroner

BA-soner	Verdiskapning i Sør-Trøndelag og Nord-Trøndelag				
	Markedsinntekter, jordbruk	Tilskudd	Nettoprodukt	Nettoprodukt uten tilskudd	Nettoprodukt inkl. ringvirkninger
Sone 1	857	382	432	50	778
Sone 2	0	0	0	0	0
Sone 3	2 050	686	1 013	326	1 823
Sone 4	798	406	494	88	889
Sone 5	159	93	106	12	191
Total	3 864	1 567	2 045	476	3 681

NILF

Agder-fylkene hadde en verdiskapning på 328 mill. kr i 2006, målt i nettoprodukt, men hvis man trekker fra det totale tilskuddet så er verdiskapningen redusert til 21 mill. kr. Verdiskapningen er mer jevnt fordelt utover de fem sonene i Agder-fylkene enn i de to tabellene ovenfor, målt i nettoprodukt.

Tabell 2.35 Verdiskapning i Aust-Agder og Vest-Agder fordelt etter BA-sentralitet i 2006.
Millioner kroner

BA-soner	Verdiskapning i Aust-Agder og Vest-Agder				
	Markedsinntekter, jordbruk	Tilskudd	Nettoprodukt	Nettoprodukt uten tilskudd	Nettoprodukt inkl. ringvirkninger
Sone 1	172	54	73	18	131
Sone 2	228	49	87	38	157
Sone 3	114	63	55	- 8	99
Sone 4	133	71	63	- 10	113
Sone 5	77	67	50	- 17	90
Total	724	304	328	21	590

NILF